

BIULETYN

OGÓLNOPOLSKIEGO
STOWARZYSZENIA
GMIN CYSTERSKICH

nr 2

Szlak Cysterski w Polsce
wrzesień 2009

Publikacja wydana na zlecenie Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich.

Materiały wykorzystane w biuletynie udostępnione zostały przez gminy będące członkami Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich.

Realizacja całości: Agnieszka Redlak

Druk:
Aksel Druk sp. z o.o.
ul. Kostrzyńska 28
66-400 Gorzów Wlkp.

Bierzwnik 2009

SPIS TREŚCI

• Kalendarium	5
• Gmina Bardo	15
• Gmina Bierzwnik	17
• Gmina Bledzew	19
• Gmina Cedynia	21
• Gmina Kamienna Góra	23
• Gmina Koronowo	25
• Gmina Krzęcin	27
• Gmina Kuźnia Raciborska	29
• Gmina Łądek	31
• Gmina Marianowo	33
• Gmina Moryń	35
• Gmina Pełczyce	37
• Gmina Recz	39
• Gmina Sieroszewice	41
• Gmina Stare Czarnowo	43
• Gmina Sulejów	45
• Gmina Trzebnica	47
• Gmina Wąchock	49
• Gmina Węgorzyno	51

KALENDARIUM

ZARZĄD W TRZEBNICY

W dniu 12.09.2008r na terenie klasztoru - byłego Opactwa Cystersów Trzebnickich obecnie siedzibie Zgromadzenia

Sióstr Miłosierdzia p.w. Karola Boromeusza odbyło się posiedzenie Zarządu Stowarzyszenia. Jednym z istotnych punktów posiedzenia Zarządu było spotkanie z Marszałkiem Województwa Dolnośląskiego P. Markiem Łapińskim. Pan Marszałek zapewnił zebranych, że Urząd Marszał-

kowski jest otwarty na wielopłaszczyznową współpracę w zakresie ochrony dziedzictwa cysterskiego. Poinformował również, że Urząd pracuje nad strategią, która będzie syntetyzowała projekty zgłoszone w jedenastu strategiach sub-

regionalnych i powinny się tam również znaleźć projekty uwzględniające obiekty pocysterskie znajdujące się w poszczególnych gminach dolnośląskich; szlak cysterski jest priorytetowym wspólnym projektem Urzędu Marszałkowskiego woj. dolnośląskiego, śląskiego, opolskiego, wielkopolskiego i małopolskiego. Na posiedzeniu zarządu podjęto uchwały m.in. w sprawie powołania skarbnika Stowarzyszenia oraz w sprawie zasad (polityki) rachunkowości.

IV FORUM GMIN CYSTERSKICH W PELPLINIE

W dniach 20-24 IX 2008r. przedstawiciele Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich wzięli udział w IV Forum Gmin Cysterskich w Pelplinie. Wszyscy uczestnicy Forum (ponad 120 osób z całego kraju) otrzymali Biuletyn oraz mapę Polski wydane przez nasze Stowarzyszenie. Biu-

letyn Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich przygotowany został jako publikacja informująca uczestników Forum o powstaniu Stowarzyszenia jego celach, działalności i o gminach będących jego członkami. W wydanej mapie Polski zaznaczone zostały miejscowości, w których znajdują się obiekty

związane z działalnością Cystersów. Mapa jest w formie atlasu samochodowego, który zachęca do zwiedzania „miejsc cysterskich”. Podczas Forum odbyło się Walne zgromadzenie członków Stowarzyszenia. Prezes Stowarzyszenia w imieniu członków podpisał w Pelplinie „Deklarację współpracy europejskich

podmiotów ukierunkowanych na zachowanie dziedzictwa cysterskiego". Tekst deklaracji zo-

stał wcześniej przeanalizowany oraz pozytywnie zaopiniowany z deklaracją złożenia podpisów przez

Prezydenta Europejskiej Karty, którego na Forum reprezentował ks. G. Kalckert.

MIĘDZYNARODOWE TARGI POZNAŃSKIE TOUR SALON 2008

Stoisko Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich

W dniach 16-18 października 2008r. Stowarzyszenia wzięło udział w Międzynarodowych Targach Poznańskich TOUR SALON 2008. Międzynarodowe Targi Poznańskie TOUR SALON 2008 to największe targi turystyczne w Polsce. Była to 19 edycja Targów Regionów i Produktów Turystycznych TOUR SALON pod Honorowym Patronatem Ministerstwa Sportu i Turystyki. Dwa pierwsze dni targów były dniami branżowymi – zamkniętymi – przeznaczonymi dla profesjonalistów z branży. Sobota – ostatni dzień targów

– była dniem otwartym dla wszystkich zainteresowanych oraz poszukujących atrakcji i ciekawych ofert na spędzenie czasu wolnego. Celem udziału w targach TOUR SALON 2008 była promocja szlaku cysterskiego i gmin należących do Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich. Podczas targów przedstawiono walory turystyczne naszych regionów oraz zachęcano uczestników

targów do zwiedzania gmin będących członkami Stowarzyszenia. Stoisko Stowarzyszenia cieszyło się bardzo dużym zainteresowaniem zarówno podczas dni branżowych wśród firm jak i podczas dnia otwartego wśród zwiedzających. Zainteresowanym udostępnione zostały materiały promocyjne szlaku cysterskiego i gmin należących do Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich. Na stoisku oprócz materiałów promocyjnych z poszczególnych gmin będących członkami Stowarzyszenia dostępne były również: mapa samochodowa z zaznaczonym szlakiem cysterskim w Polsce, biuletyn oraz kalendarzyk na

Oprawa muzyczna stoiska

2009r. zawierający logo Stowarzyszenia i wykaz gmin członkowskich. Osoby obsługujące stanowisko udzielały obszernych informacji oraz wywiadów (między innymi dla Radia Szczecin, TV Toruń). Dzięki

temu rozpowszechniono i wypromowano szlak cysterski oraz regiony, które on obejmuje. Można mieć nadzieję, że uczestnictwo w Międzynarodowych Targach Poznańskich TOUR SALON 2008 zaowocuje

rozwojem gmin będących członkami Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich poprzez wzrost atrakcyjności miejsc i regionów co przyczyni się do wzrostu liczby turystów.

GREMIUM EKSPERTÓW TURYSTYKI

W dniach 24 - 26 XI 2008r. w Poznaniu odbyło się IV Gremium Ekspertów Turystyki zorganizowane przez Forum Turystyki Regionów z siedzibą w Szczecinie oraz Akademię Ekonomiczną w Poznaniu w ramach zadań

zleconych przez Ministerstwo Sportu i Turystyki. Tematem spotkania była „Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji”. Ze względu na istotę i wagę podnoszonych tematów Ogólnopolskie

Stowarzyszenie Gmin Cysterskich reprezentowała P. Tersa Świercz. Uczestnictwo stworzyło możliwość współpracy i wymiany doświadczeń wszystkich zainteresowanych rozwojem polskiej branży turystycznej.

CHORIN TARGI WYROBÓW KLASZTORNICH - 8 - 10 MAJA 2009R.

Koncert w muach kościoła w Chorin

Targi zorganizowane zostały na terenie dawnego opactwa cysterskiego Chorin. Opactwo Chorin było męskim klasztorom z akonu cystersów, sekularyzowanym w 1542 r. Obecnie jest do-

brze zachowanym średniowiecznym założeniem klasztornym, będącym znakomitym przykładem gotyku ceglanego na terenie północno-wschodniej Brandenburgii.

Zankomita lokalizacja - ok. 60 km od Berlina i Szczecina stwarza możliwości podejmowania coraz to nowych ciekawych inicjatyw popularyzujących obiekt. Jedną z nich adresowaną w szczególności do polskich klasztorów i działających przy nich stowarzyszeń były zorganizowane w dniach 8 - 10 maja Targi WYROBÓW Klasztornych. Na zapro-

Targi Chorin

szone organizatorów w Targach uczestniczył również Przewodniczący Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich Jerzy Bakiewicz.

Ideą Organizatorów było włączenie do współpracy klasztorów polskich, bądź stowarzyszeń przy nich działających wytwarzających produkty oparte na dawnych recepturach. W targach udział wzięło 21 wystawców, w tym polskie

klasztery: Benedyktyni z Tyńca, Cystersi z Winnik, Boromeuski z Trzebnicy oraz Stowarzyszenie Ochrony Dziedzictwa Pocysterskiego w Bierzwniku. W ciągu dwóch dni Targi odwiedziło ponad 6 tys. osób, w tym sporą część stanowili turyści z Polski. Dzięki staraniom Organizatorów impreza miała oprawę muzyczną oraz dawała możliwości zwiedzenia zabytkowego zespołu klasztorowego Chorin i towarzyszących temu wydarzeniu wystaw, a także prezentowała prace miejscowych artystów i rękodzielników była tak-

że relacjonowana przez niemieckie media oraz Radio Szczecin. Organizatorzy wyrazili nadzieję, że wizyta Przewodniczącego oraz innych gości z Polski przyczyni się do spopularyzowania tej idei w naszym kraju.

Targi Chorin

IHLLOW – „PROJEKT KLASZTORNÝ”

10 maja 2009 roku w Ihlow (Fryzja Wschodnia, Niemcy) miała miejsce wzruszająca uroczystość poświęcenia miejsca modlitwy w dawnym klasztorze cystersów w Ihlow.

W uroczystości, której patronował ówczesny prezydent Parlamentu

Europejskiego Hans-Gert Pöttering wzięła udział delegacja polska reprezentująca ośrodek pocysterski w Bierzwniku: Jerzy Bakiewicz, wójt gminy Bierzwnik, Przewodniczący Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich, Teresa Świercz

członek Stowarzyszenia Ochrony Dziedzictwa Pocysterskiego w Bierzwniku, członek Rady Koordynacji Szla-

ku Cysterskiego w Polsce, Adam Deneka – Prezes Stowarzyszenia Miłośników Bierzwnika oraz Marcin Stężalski – tłumacz.

Uroczystość w Ihlow była ukoronowaniem niezwykle odważnego projektu („Das Ihlow Projekt”) – odtworzenia „przestrzeni modlitwy” w miejscu dawnego klasztoru cysterskiego w Ihlow – równocześnie nekropolii książąt wschodnio-fryzyjskich. Projekt był realizowany w latach 2004-2009, a jego widocznym efektem jest śmiała rekonstrukcja bryły kościoła wtopiona w

Wnętrze podziemnej kaplicy w Ihlow

nienaruszoną przestrzeń zieleni z podziemną kaplicą oświetloną naturalnym światłem padającym wprost na ołtarz.

Poświęcenie rekonstrukcji „cysterskiej przestrzeni modlitwy” zgromadziło także delegacje z wielu dawnych klasztorów cysterskich współpracujących w ramach forum „Cystersi znad Morza Północnego i Bałtyku” powołanego w 2004 roku m.in. w celu realizacji w/opisanego projektu. Forum „Cystersi znad Morza Północnego i Bałtyku”, którego spotkania odbywają się corocznie (w 2007 roku także w Polsce w dawnym klasztorze cysterek w Marianowie) to obok poświęconego 10 maja 2009 roku miejsca modlitwy trwałe osiągnięcie inicjatywy panów Bernharda Buttjera i Wilhelma Schnidersa. Aby podkreślić jak ważna jest wspólna płaszczyzna współpracy wokół pamięci „cysterskiej przestrzeni” duchowej i materialnej twórcy „Ihlow-Projekt” umieścili na łuku ścian

otaczających ołtarz w poświęconej kaplicy w Ihlow podświetlonymi rycinami przedstawiającymi widoki klasztorów skupionych w forum klasztorów „Cystersi znad Morza Północnego i Bałtyku”. Fragmenty cegieł i detali z tych klasztorów stały się symbolicznymi kamieniami węgielnymi zmaterializowanego w Ihlow miejsca modlitwy i dialogu - w którym w dniu 10 maja modlili się zarówno katolicy jak i protestanci i które pobłogosławili przedstawiciele obu wyznań – także biskup z zaprzyjaźnionej parafii z dalekiej Afryki.

Delegacja z ośrodka bierzwnickiego (który przed kilkoma laty podpisał z „Freunde der Klösterstätte Ihlow e. V. umowę o partnerstwie, która była jednocześnie jedyną reprezentacją polską na uroczystości wzięła udział w uroczystym odczytaniu okolicznościowego dokumentu i dokonała

wpisów w księdze pamiętkowej, miejscu modlitwy poświęconego w miejscu dawnego klasztoru cysterskich w Ihlow.

Polskim wkładem do odtworzenia tego miejsca jest także ofiarna praca wielu studentów archeologii z Instytutu Prahistorii UAM w Poznaniu (głównie studentów z ekipy biorącej udział w badaniach zespołu poklasztorowego w Bierzwniku), który w ramach współpracy z ośrodkiem w Ihlow brał udział w badaniach archeologicznych w miejscu gdzie 10 maja 2009 roku poświęcono zmaterializowane marzenie Pana Bernharda Buttjera i wielu mu podobnych wspaniałych ludzi.

SULEJÓW - PODSUMOWANIE ROKU

Portal wyjściowy - kościół w Sulejowie

20.03.2009 r. w Sulejowie odbyło się Zgromadzenie Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich. Zgromadzenie poprzedzało posiedzenie Zarządu Stowarzyszenia. Do gmin należących do Stowarzyszenia decyzją Zarządu dołączyła gmina Moryń - woj. zachodniopomorskie oraz Państwo Aleksandra i Piotr Hrynkie-

wicz będący właścicielami obiektu pocysterskiego w Cedyni (woj. zachodniopomorskie). Aktualnie Stowarzyszenie liczy 20 członków zwyczajnych i 3 wspierających.

W murach średnio-wiecznego opactwa cystersów w Sulejowie Zgromadzenie zapoznało się z działalnością Zarządu w roku 2008. W sprawozdaniu oceniającym pracę minionego roku Komisja Rewizyjna uznała poniesione wydatki za celowe i zasadne oraz wystąpiła z wnioskiem o udzielenie absolutorium Zarządowi. Absolutorium zostało przyznane jednogłośnie.

W Sulejowie m.in.: przyjęto program działalności Stowarzyszenia na 2009 r., podzielono środki finansowe między działania na

zgromadzenie OSGC

rzecz promocji tj. organizację spotkań, konferencji, publikację materiałów promocyjnych, udział w targach turystycznych a opracowanie i złożenie wniosków o dofinansowanie działań na rzecz ochrony dziedzictwa pocysterskiego.

Podział środków w planie finansowym stworzył możliwość złożenia wniosku o dofinansowanie zadania: „Zintegrowany Szlak Cysterski szansą na rozwój lokalnych społeczności” do Funduszu dla Organizacji Pozarządowych (Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy) w wysokości 851 850,00 zł. Stowarzyszenie wzięło również udział w konkursie ofert na realizację zadań publicznych Województwa Zachodniopomorskiego „Utrzymanie i tworzenie małej infrastruktury szlaków i atrakcji turystycznych w regionie” na kwotę 63 450,00 zł

Kościół na Podklasztorzu w Sulejowie

BARDZKIE SANKTUARIUM METROPOLITARNE PODNIESIONE DO GODNOŚCI BAZYLIKI MNIEJSZEJ

W dniach 03-05.07.2009r. dwanaście gmin, członków Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich wzięło udział w uroczystościach związanych z przyznaniem tytułu Bazyliki Mniejszej kościołowi p. w. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Bardzie. Podczas tych dni odbyło się sympozjum popularno-naukowe „Bardo i jego skarby sztuki”. Otwarcia sympozjum dokonali witając zebranych gości: Proboszcz Parafii Nawiedzenia NMP w Bardzie o. Mirosław Grakowicz, Burmistrz Miasta i Gminy Bardo Krzysztof Żegański, Przewodniczący Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich - Wójt Gminy Bierzwnik Jerzy Bakiewicz oraz Biskup

Tablica pamiątkowa

Świdnicki Ks. prof. dr hab. Ignacy Dec. Referaty wygłosiło wielu znakomitych z n a w c ó w dzieł sztuki i zabytków. Na zakończenie

wręczono Burmistrzowi Miasta i Gminy Bardo obraz oraz list gratulacyjny życząc mu dalszych sukcesów w działalności społeczno-gospodarczej oraz kulturalnej.

W tych dniach odbyło się również Walne Zgromadzenie Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich. Z g r o m a d z e n i e otworzył i przedstawił porządek obrad Przewodniczący OSGC Jerzy Bakiewicz, a następnie przekazał przewodnictwo Pani Burmistrz

Kuźni Racioborskiej Ricie Serafin, która m.in. przedstawiła stan prac nad projektem „Południowo-Zachodni Szlak Cystersów”. Burmistrz Wą-

Otwarcie sympozjum w Bardzie

chocka Jarosław Samela przedstawił przygotowania do V Forum Gmin Cysterskich, które odbędzie się we wrześniu w Wąchocku i Sulejowie. Podczas obrad obecni byli przedstawiciele Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego: prof. Ewa Łużyniecka i Teresa Świercz. Walne Zgromadzenie zakończono podpisaniem przez

członków „Potwierdzenia Woli Współpracy w Zakresie Ochrony Dziedzictwa Cysterskiego”.

Sympozjum „Bardo i jego skarby sztuki”

I TURNIEJ RYCERSKI I JARMARK CYSTERSKI W TRZEBICY

duktów regionalnych i marki regionu. Z racji nałożenia się na Dzień Wojska Polskiego

– przyczyniło się również do uświetnienia gminnych obchodów tego Święta.

W dniach 15 – 16. sierpnia br. odbył się w Trzebicy I Turniej Rycerski i Jarmark Cysterski, zorganizowany przez Lokalną Grupę Działania „Kraina Wzgórz Trzebnickich”- pod patronatem Burmistrza Gminy Trzebnica Marka Długozimy. Przedsięwzięcie miało charakter informacyjny i promocyjny – było prezentacją LGD i jej programu oraz wyników pierwszych prac warsztatowych zmierzających do wykreowania pro-

Wszystko rozpoczęło się od przemarszu ulicami miasta czterdziestoosobowego Opolskiego Bractwa Rycerskiego. Następnym punktem programu była msza rycerska z udziałem Scholi Cantorum Minorum Chosoviensis, która śpiewała chorały gregoriańskie. Po zakończeniu uroczystości patriotycznej - na trzebnickich błoniach rozpoczął się I Turniej Rycerski i Jarmark Cysterski.

W ramach imprezy od-

były się zawody bojowe, łucznicze, rzuty toporem, włócznią i nożem; można było postrzelać z łuku. Zaprezentowano także strzelanie z armaty, pokazy walk rycerskich, napaść na średniowieczną wioskę i jej spalenie. W nie-

tancerzy ognia.

Na stoiskach - zharmonizowanych z duchem epoki średniowiecza - oferowano wyroby arty-

dziele Opolskie Bractwo Rycerskie prowadziło różnorodne gry i zabawy plebejskie. Tym występom towarzyszyły takie atrak-

cje, jak pokazy rzemiosła średniowiecznego: wyrobu papieru czerpanego, naczyń glinianych, tkanin, jak też pokazy strojów i tańców średniowiecznych, występy zespołu Open Air Medieval Theatre oraz

stów i twórców ludowych oraz kulinarne produkty lokalne, m.in. swojski chleb ze smalcem i kiszonym ogórkiem, pasztet z selera, powidła jadwizańskie, pierogi z kapustą, ziemniaki z gzikiem i różnorodne ciasta. Przymaki cieszyły się takim wzięciem, że wszystkie ilości przygotowane przez wystawców na dwa dni jarmarku – sprzedane zostały już

w sobotę. W związku z tym, w niedzielę na ich kramikach wisiały kartki z następującą informacją: „Szanowni Goście! Wasz apetyt przerósł nasze oczekiwania. Dziękujemy i zapraszamy za rok”. Zawiedzionych smakoszy swojego jadła pocieszały Dobre Wróżki z Pęgowa, wręczając m.in. taką maksymę: „Szczęśliwy jest ten, kto jest zdrowy i ma krótką pamięć”.

Przedsięwzięcie przy-

gotowane przez LGD „Kraina Wzgórz Trzebnickich” zyskało wysokie oceny mieszkańców Trzebnicy i gości, co na pewno wynagrodzi jego Organizatorom trud zainwestowany w realizację projektu i zachęci do kontynuowania tego dzieła oraz uwiarygodnienia wspomnianego wyżej ogłoszenia wystawców Jarmarku: „Dziękujemy i zapraszamy za rok”.

fot. Marcin Mazurkiewicz

Rozmieszczenie gmin cysterskich - Członków Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich

BARDO

Kościół pocysterski w Bardzie podniesiony do godności Bazyliki Mniejszej

Poświęcenie tablicy pamiątkowej podczas uroczystości
4 Lipca 2009

Z każdego miejsca w Bardzie widać szarą, surową bryłę ogromnej kamiennej świątyni. To kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, kryjący w sobie niewielką, czterdziestocentymetrową cudowną figurkę Matki Boskiej Bardzkiej z XII w. zwaną także „Madonną Uśmiechniętą”. Od XII wieku do tego małego śląskiego miasteczka przybywały tysiące pielgrzymów i pątników, aby modlić się do Madonny i błagać ją o łaski. Świadectwem tamtych wydarzeń są liczne

wota zgromadzone w przykasztorowym muzeum. Przez blisko 600 lat gospodarzami bardzkiej świątyni i klasztoru byli cystersi.

Dzięki staraniom władz kościelnych, Dekretem Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z dnia 18 listopada 2008 roku, Ojciec Święty Benedykt XVI przyznał bardzkiemu sanktuarium metropolitar-nemu tytuł bazyliki mniejszej. Jest to niezwykła nobilitacja dla miasta i jego mieszkańców. Kościół w Bardzie jest ósmą bazyliką mniejszą na Dolnym Śląsku. Został wyróżniony ze względu na swoją architekturę, wartość liturgiczną i kultową, a dla podkreślenia szczególnej więzi ze stolicą apostołską na jego elewacji umieszczono papieskie herby.

Uroczystości towarzyszące ogłoszeniu tytułu odbyły się w Bardzie w dniach 3-5 lipca, z udziałem władz kościelnych i

świeckich oraz licznie zaproszonych gości.

Wśród nich znaleźli się Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Józef Zych oraz Członek Zarządu Województwa Dolnośląskiego Zbigniew Szczygieł.

Dla podkreślenia rangi wydarzenia wśród imprez towarzyszących przygotowano symposium naukowe pn „Bardo i jego skarby sztuki” poświęcone miastu i jego zabytkom sakralnym w tym cysterskim z udziałem wybitnych naukowców. Patronat nad tym szczególnym wydarzeniem wzięł JE Ks. bp prof. dr hab. Ignacy Dec, Biskup Świdnicki.

Walne Zgromadzenie Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich

Bardzkie uroczystości stały się okazją do zorganizowania Walnego Zgromadzenia Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich, które odbyło się w piątek, 3 lipca 2009 roku. Dyskutowano o roli organizacji pozarządowych działających na

Zgromadzenie OSGC

terenie gmin będących członkami stowarzyszenia w realizacji celów związanych z ochroną dziedzictwa pocysterskiego. Obecni na zgromadzeniu przedstawiciele gmin cysterskich uczestniczyli zarówno w piątkowym sympozjum jak i w sobotnich uroczystościach nadania rangi bazyliki mniejszej bardzkiego sanktuarium. Jako dar ołtarza złożyli na ręce JE ks. abpa Mariana Gołębiowskiego stuły wykonane specjalnie na tę uroczystość.

Szlak Sakralnej Sztuki Barokowej im. Michaela Willmanna

Jednym z tematów sympozjum naukowego była

Ołtarz Główny w Bazylice Mniejszej NMP w Bardzice

twórczość Michaela Willmanna, którego obraz jest ozdobą ołtarza głównego w bardzkiej bazylice.

Obraz w ołtarzu głównym - „Nawiedzenie NMP”, namalowany w 1705 roku przez Michaela jest jednym z ostatnich dzieł, jakie artysta namalował przed swoją śmiercią w 1706 roku. Pracując nad tym dziełem 75 letni

artysta poważnie chorował i w związku z tym zmuszony był korzystać z pomocy swoich współpracowników. Prawdopodobnie więc w „Nawiedzeniu NMP” Willmann namalował osobiście jedynie centralne postaci witających się Marii i św. Elżbiety oraz

Klasztor od strony Nysy Kłudzkiej

towarzyszącego im św. Józefa. Natomiast znacznie słabsze artystycznie dalsze partie obrazu wyszły zapewne spod pędzla jego pasierba Johanna Christoph Liszki lub syna Michaela Leopolda Willmanna Młodszego.

Badania nad innymi dziełami znajdującymi się w tutejszej świątyni sprawiły, że odkryto dwa znacznie starsze dzieła samego mistrza, dzięki wartości tych dzieł kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny został wpisany w Szlak Sakralnej Sztuki Barokowej im. Michaela Willmanna.

Prospekt organowy F. Eberharda w Bazylice Mniejszej NMP w Bardzice

Remont bardzkich organów

50 tysięcy złotych z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego i 100 tysięcy z budżetu Gminy Bardo trafi jako dotacja na remont zabytkowych organów w bardzkim kościele. W lipcu 2009 roku w związku z przyznaną dotacją rozpoczął się I etap renowacji. Na kolejne etapy oraz wykonanie podjazdu dla niepełnosprawnych i założenie alarmów przeciwpożarowych i antywłamaniowych złożony został wniosek do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego. Projekt opiewa na kwotę ponad 3 mln 700 tys. zł.

Bardzkie organy to jeden z najcenniejszych zabytków sztuki organowej na Dolnym Śląsku. Powstały one w XVIII wieku – prospekt organowy stanowiący oprawę dla zachowanego barkowego instrumentu wykonanego przez znakomitego śląskiego organmistrza Franza Josepha Eberhardta wykonali miejscowi artyści Heinrich Hartmann i Joseph Rose.

BIERZWNIK

„3 dni na cysterskim szlaku” 2009

W dniach 17 – 19 lipiec 2009 r. odbył się czwarty festyn „3 dni na cysterskim szlaku” na Wzgórzu Klasztornym w Bierzwniku,

W roku 2009 Jarmark cysterski pod nazwą „Spotkanie z archeologią” będący częścią cyklicznej imprezy „3 dni na cysterskim szlaku” zorganizowany przez Stowarzyszenie Ochrony Dziedzictwa Pocysterskiego w Bierzwniku (Marienwalde) był finałem projektu pod takim samym tytułem realizowanego przez Stowarzyszenie od maja br. Projekt ten zreali-

zowany został ze środków Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich. Celem projektu było pokazanie młodzieży dziejów opactwa pocysterskiego w Bierzwniku na tle środowiska naturalnego i jego zmian na skutek gospodarczej działalności cystersów.

Trzydniową imprezę rozpoczął „Bieg o puchar opata”, w którym uczestnikami były dzieci i młodzież z gminy Bierzwnik oraz Turniej Mini Piłki Nożnej

Inscenizacja historyczna - Przybycie Cystersów do Bierzwnika

Drużyn Gmin Cysterskich, w którym uczestniczyło 7 drużyn. Zespołem zwycięskim była drużyna „ORZEŁ” Bierzwnik.

Sobotni dzień zainaugurował Rajd Rowerowy, którego uczestnikami byli mieszkańcy naszej gminy oraz „Festyn dla dzieci” w parku w Bierzwniku.

Podczas jarmarku cysterskiego - w sobotę i niedzielę - kramarze prezentowali i sprzedawali wyroby takie jak: soki, zioła, wyroby z miodu, szkła i wikliny, biżuteria, hafty, rzeźby i obrazy. Swoje wyroby prezentował również klasztor z Chorin (Brandenburgia). Wśród kramów młodzież uczestnicząca w projekcie prezentowała efekty swojej dwumiesięcznej pracy w postaci wyhodowanych i zebranych ziół roślin użyty-

Wystawa prac z warsztatów plastycznych

kowych także wyrobów wykonanych z gliny.

Archeolodzy – studenci Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz uczniowie Gimnazjum Publicznego w Bierzwniku – uczestnicy warsztatów archeologicznych – oprowadzali przybyłych opowiadając historię klasztoru.

Ciekawą, przyciągającą uwagę atrakcją był rozłożony u stóp ruin browaru obóz rycerski Komturii Domu Braci i Sióstr Niemieckich w Wielkopolsce. Uczestnicy imprezy biorąc czynny udział mogli zapoznać się z życiem codziennym braci zakonnych oraz

Wiceminister rolnictwa odwiedza obóz rycerski

rycerstwa świeckiego w okresie średniowiecza.

W sobotę odbyła się konferencja organizacji pozarządowych dotycząca współpracy w zakresie ochrony dziedzictwa pacysterskiego. Uczestnikami spotkania byli przedstawiciele organizacji pozarządowych Województwa Zachodniopomorskiego a gośćmi honorowymi byli: Minister Rolnictwa

Piwnica gotycka klasztoru cysterskiego w Bierzwniku

Województwa Zachodniopomorskiego Marian Zalewski oraz Wojewoda Zachodniopomorski Andrzej Chmielewski. Współorganizatorem konferencji był Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego.

W odrestaurowanej gotyckiej piwnicy pod klaszturem odbyła się „Biesiada Rycerska”, na której można było spróbować jada przygotowanego według receptur klasztornych ojca Kazimierza.

Sobotni dzień na Wzgórzach zakończył koncert zespołu „ABBATIO”. Grupa ta to 8 – osobowy, chłopięco – męski zespół wokalny z Polic wyko-

nujący znane przeboje w chóralnych aranżacjach.

W niedzielę po Mszy Św. odbyło się widowisko historyczne „Z dziejów cystersów bierzwnickich” wykonane przez uczniów Gimnazjum Publicznego oraz mieszkańców Bierzwnika. Przedstawienie ukazywało życie braci zakonnych dawnego Marienwalde – obecnego Bierzwnika.

Punktem kulminacyjnym tego dnia i jednocześnie zakończeniem imprezy był koncert zespołu „Ars Antiqua” z Bierzwnika w Kościele p.w. M.B. Szkaplerznej.

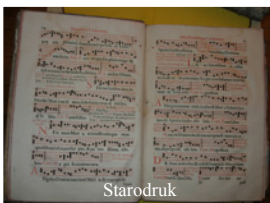
Zespół ABBATIO

BLEDZEW

Wystawa archeologiczna

Wiosną 2009 roku dzięki dofinansowaniu z fundacji ING Dzieciom, udało się wyremontować budynek, w którym mieścił się kiedyś Urząd Gminy. Budynek znajduje się w Rynku i od kilku lat stał nieużywany. W wyremontowanych pomieszczeniach znalazło się miejsce na kawiarenkę internetową, z której można korzystać za darmo. Jest też punkt informacji turystycznej oraz salka przeznaczona na organizowane wystawy. W tej chwili prezentowana jest wystawa dotycząca wykopalisk na terenie byłego klasztoru cystersów w Bledzewie. Dzięki współpracy i uprzejmości Muzeum w Międzyrzeczu otrzymaliśmy liczny materiał archeologiczny, który został umieszczony w gablotach. Pan Tadeusz Łaszkiwicz – archeolog prowadzący badania – przekazał nam

również dokumentację fotograficzną. Mamy nadzieję, że ekspozycja z czasem będzie się rozszerzać o kolejne eksponaty związane z cystersami. Już w teraz dysponujemy bardzo cennymi przedmiotami. Książd Zbigniew Zdanowicz – proboszcz parafii Bledzew – przekazał na wystawę dwa starodruki, które kiedyś wchodziły w skład biblioteki cystersów bledzewskich. Jest to mszał i psalterz. Księgi pochodzą z 1648 i 1632 roku. Niezwykle ciekawa jest historia obu ksiąg. Mianowicie starodruki te

znajdowały się do zakończenia II wojny światowej w kościele parafialnym w Bledzewie. Kiedy wojska niemieckie wycofywały się z tych terenów, jeden z żołnierzy Wehrmachtu zabrał księgi. Przeżył wojnę i zamieszkał w zachodnich Niemczech. Niedawno, będąc prawdopodobnie na łożu śmierci, poprosił

swojego księdza o spowiedź. W wyniku spowiedzi postanowił zwrócić księgi i w ten sposób bledzewska parafia odzyskała swoją własność. Poza ekspozycją dotyczącą zakonu cystersów chcemy również w przyszłości uruchomić wystawę dotyczącą ogólnej historii i kultury naszej okolicy. Liczymy na to, że uda się to zrobić z pomocą mieszkańców Gminy.

Tablica informacyjna

W bieżącym roku, dzięki wsparciu Urzędu Marszałkowskiego została wykonana tablica informacyjna dotycząca klasztoru

Starodruk

Cystersów w Bledzewie. Zostanie ona ustawiona w miejscu, gdzie znajdował się klasztor. Być może w kolejnych latach uda się wykonać następne tablice, które zostaną ustawiony przy obiektach i miejscach związanych z cystersami.

Remont kościoła w Bledzewie.

Parafia pod wezwaniem św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Bledzewie ubiegała się o dofinansowanie remontu dachu na bledzewskim kościele.

Jarmark

Wniosek złożony w ramach działania Odnowa i Rozwój Wsi Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich zyskał akceptację Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego i jeszcze w tym roku ruszą prace remontowe. W kościele znajdują się wiele wyposażenia z nieistniejącego klasztoru. W trakcie ubiegania się o

Jarmark

dofinansowanie wymiany dachu bledzewska parafia otrzymała list rekomendacyjny od Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich.

Jarmark Cysterski

W 2009 roku odbędzie się trzecia już edycja Jarmarku Cysterskiego w Bledzewie. Jest to impreza nawiązująca do klimatów historycznych. Odbywa się wówczas jarmark rękodzieła, oraz innych produktów. W czasie jarmarku mają miejsce występy dzieci, lokalnych grup śpiewaczych i tanecznych. Jarmarkowi towarzyszą również rycerze, których pokazy walki cieszą się zawsze dużym

zainteresowaniem. Wieczorem imprezę kończy występ gwiazdy wieczoru. Do tej pory na Jarmarku wystąpiła Eleni i Zbigniew Wodecki. W związku z dużym zainteresowaniem imprezą w roku 2009 została ona wydłużona do dwóch dni. Pierwszy dzień to tradycyjny już jarmark w drugim natomiast będą miały miejsce dwa dodatkowe wydarzenia. Pierwsze to 'Cysteriada' – przegląd pieśni kościelnych, który odbędzie się w bledzewskim kościele. Drugie to I Bieg Cysterski ulicami Bledzewa – jest to impreza masowa zaliczana do klasyfikacji Grand Prix Województwa Lubuskiego.

Cystersi w Bledzewie

Mapa województwa lubuskiego z zaznaczonymi miejscami związanymi z cystersami. Legenda:

- Miejsca cysterskie
- Miejsca, w których cystersi mieli własne posiadłości
- Miejsca, w których cystersi mieli własne kościoły
- Miejsca, w których cystersi mieli własne klasztory

Wzrost Cystersów w Bledzewie

CEDYNIA

Strona wschodnia

„Klasztor Cedyń” Hotel i Restauracja – pomysły, koncepcja i realizacja.

Historia Klasztoru w Cedyni zaczyna się w XIII wieku, a historia osadnictwa na wzgórzu klasztornym jeszcze wcześniej. Ponieważ są to fakty opisane w dostępnych opracowaniach, w tym artykule chciałbym przedstawić moje uwagi z ostatnich 12 lat historii obiektu. W tym okresie osobiście aktywnie uczestniczyłem.

Klasztor a właściwie ruinę skrzydła zachodniego kupiliśmy wspólnie z moją małżonką Aleksandrą w 1997 roku. Nie był to chwilowy kaprys. Decyzja o zakupie obiektu zabytkowego dojrzewała przez wiele lat i była poprzedzona oglądaniem chyba większości możliwych do kupienia obiektów na Pomorzu Zachodnim. W 1996 roku, za namową mojego przyjaciela dr inż. Macieja Płotkowiaka, przyjechaliśmy do Cedyni gdzie zobaczyliśmy pięknie położony, średnio-wieczny budynek o wspaniałej historii, którego stan

techniczny był zły, ale odbudowa wydawała się możliwa.

Po przekonaniu władz gminy i paru miesiącach

czynności biurokratycznych odbył się przetarg i staliśmy się właścicielami imponującej ruiny.

Dzisiaj wiele osób znających ówczesny stan budynku przyznaje, że nie dawało nam żadnych szans na powodzenie odbudowy.

Do dzisiaj nie mamy prostej odpowiedzi na pytanie dlaczego kupiliśmy klasztor. Ważna dla nas była jego siedemsetletnia historia, to że był średnio-wieczny - jak często takie obiekty są na sprzedaż? - oraz, że był to klasztor, a więc obiekt zbudowany w starannie wybranym miejscu.

Miejsce to uważamy za magiczne.

Natychmiast po uzyskaniu stosownych zezwoleń, przystąpiliśmy do prac zabezpieczających budynek. Pierwsze z nich polegały na pokryciu dachu dachówką oraz na zabezpieczeniu zrujnowanej ściany południowej klasztoru. Dostać szybko zrozumieliśmy, że obiekt zabytkowy, aby istnieć musi mieć funkcję użytkową.

Opracowanie i sprecyzowanie koncepcji trwało kilka lat i było prowadzone

równoległe z pracami, koniecznymi do wykonania, a niezależnymi od przyszłej funkcji.

Ostateczna decyzja o powstaniu hotelu i restauracji wydaje się dosyć oczywista, ale rozpatrywaliśmy wszystkie możliwe koncepcje. Myśleliśmy o galerii sztuki, szkole z internatem, domu przyjaźni polsko-niemieckiej, domu opieki nad osobami w podeszłym wieku etc.

W momentach gdy nasze dochody były wyższe myśleliśmy o klasztorze jako naszym „mieszkaniu na wsi” lub bardziej elegancko jako drugim domu poza Szczecinem.

O wyborze ostatecznej koncepcji zdecydowały jednak możliwości finansowania inwestycji.

Mając sporo czasu na myślenie i dyskusje, oraz możliwość korzystania z doświadczenia i talentu Macieja Płotkowiaka, ściśle sprecyzowaliśmy koncepcję projektu.

Oto w skrócie jej główne założenia:

- odtworzenie średnio-wiecznego wyglądu budynku na zewnątrz w części parterowej z zachowaniem siedemnastowiecznej nadbudowy pierwszego piętra,

- cały program użytkowy powinien się zmieścić wewnątrz budynku, bez żadnych zewnętrznych budowli pomocniczych – kotłowni, magazynów etc.,

- umożliwienie zwiedzającym spaceru dookoła

budynku - co może wydawać się nieistotne ale według mnie jest dla zabytku bardzo ważne,

- umieszczenie kuchni w piwnicy - trudne technicznie, projektowo na granicy możliwości, ale niezbędne ze względu na funkcjonowanie obiektu w części parterowej,

- zastosowanie windy osobowej, łączącej wszystkie pięć poziomów budynku - co wraz z ograniczeniem ilości poziomów podłóg i brakiem progów w drzwiach udostępnia cały obiekt osobom niepełnosprawnym,

- zastosowanie naturalnych materiałów: drewna, kamienia naturalnego, zaprawy wapiennej, cegły z wypału węglowego etc.,

- brak widocznych elementów technicznych (np. przejników) w części ogólnodostępnej obiektu,

- zastosowanie ekologicznego i ekonomicznego systemu ogrzewania poprzez wykorzystanie procesu zgazowywania drewna,

- oszczędność w szczegółach wykończenia wnętrz, ponieważ w tej dziedzinie bardzo łatwo przekroczyć granice dobrego smaku, a wtedy stylizacja staje się zwykłym kiczem.

Fragment wnętrza

Na podstawie powyższych założeń powstał projekt adaptacji obiektu na hotel i restaurację, a po uzyskaniu w 2003 roku pozwolenia na budowę należało już „tylko” znaleźć pieniądze na jego zrealizowanie.

Jak pewnie każdy inwestor w tym czasie, myśleliśmy od początku o środkach z programów unijnych.

Tu spotkało nas rozczarowanie: Unia nie chce pomagać prywatnym inwestorom w inwestycjach o charakterze kulturalnym lub dotyczącym obiektów zabytkowych.

Pieniądze na te cele dostają gminy, kościoły, stowarzyszenia, fundacje - jednym słowem wszyscy tylko nie prywatny inwestor.

Mimo, że efektywność wykorzystania środków przez prywatnych inwestorów, jest o wiele lepsza niż przez organizacje społeczne, gminne i pozarządowe to ta sytuacja trwa nadal i chyba się nie zmieni.

Zamiast do Unii musieliśmy pójść do banku, a tam musi być komercyjnie z zyskiem, a nie kulturalnie .

To była też decydująca przyczyna wyboru komercyjnej koncepcji hotelu i restauracji.

Wróćmy do Unii, jednak udało nam się uzyskać stosunkowo niewielkie wsparcie w wysokości ok. 7 % wartości inwestycji.

Były to środki uzyskane z programów wspierających małe przedsiębiorstwa np. tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich.

Programy te - skierowane do wszystkich - nie uwzględniały zabytkowe-

ściana północna

go charakteru obiektu.

To wsparcie było jednak dużym atutem dla banku - ktoś już z Unii już pozytywnie ocenił projekt .

Ten rodzaj „rekomendacji” oczywiście z cesją pomocy unijnej, nasze prywatne środki finansowe, dobry projekt, to wszystko przyczyniło się do uzyskania kredytu bankowego.

Po pomyślnym zakończeniu adaptacji, cztery lata temu, bez doświadczenia, rozpoczęliśmy działalność operacyjną jako hotel i restauracja.

Obecnie nasza oferta obejmuje również wystawy czasowe grafiki i malarstwa oraz stałą galerię malarstwa dawnych mistrzów.

Uzupełnieniem oferty z dziedziny kultury wysokiej są koncerty muzyki klasycznej. Odbývają się one kilkanaście razy w roku przy pełnej sali.

Firma działa, przynosi dochody, jest rozpoznawana przez klientów i pozytywnie przez nich oceniana.

Można powiedzieć, że zmaterializowało się pewne marzenie. Tylko trwało to 12 lat.

Piotr Hrynkiewicz

KAMIENNA GÓRA

Z myślą o historii

Teren gminy Kamienna Góra obfituje w ogromną ilość zabytków, tych mniejszych i większych, których nie sposób wiernie i rzetelnie zaprezentować w jednym przewodniku turystycznym, czy wydawnictwie albumowym. Dlatego kilka lat temu zapoczątkowaliśmy cykl publikacji prezentujących i inwentaryzujących

najciekawsze obiekty zabytkowe regionu Ziemi Kamiennogórskiej.

Przy realizacji naszego pomysłu niezwykle pomocne okazały się kolejne transgraniczne programy i mikrofundusze typu PHARE, INTERREG IIIA, czy obecnie EWT, które z racji ich łatwej dostępności (zarządzanie środkami na poziomie regionalnym przez Euroregion Nysa z siedzibą w Jeleniej Górze) umożliwiły w ogromnym stopniu sfinansowanie naszych poszczególnych projektów wydawniczych. To właśnie dzięki wsparciu z

powyższych programów, a także twórczej współpracy z gminami czeskimi Lampertice i Bernartice, światło dzienne ujrzeć mogły takie publikacje jak: album o Krzeszowie, „Kult świętego Jana Nepomucena na pograniczu polsko-czeskim w fotografii, historii i legendzie”, a także „Pomniki dawnego prawa karnego na pograniczu polsko-czeskim”. Powyższe publikacje pozwoliły przede wszystkim zinventaryzować i skatalogować wszystkie zabytki na obszarze objętym projektem, a także w ciekawy sposób zaprezentować je współ-

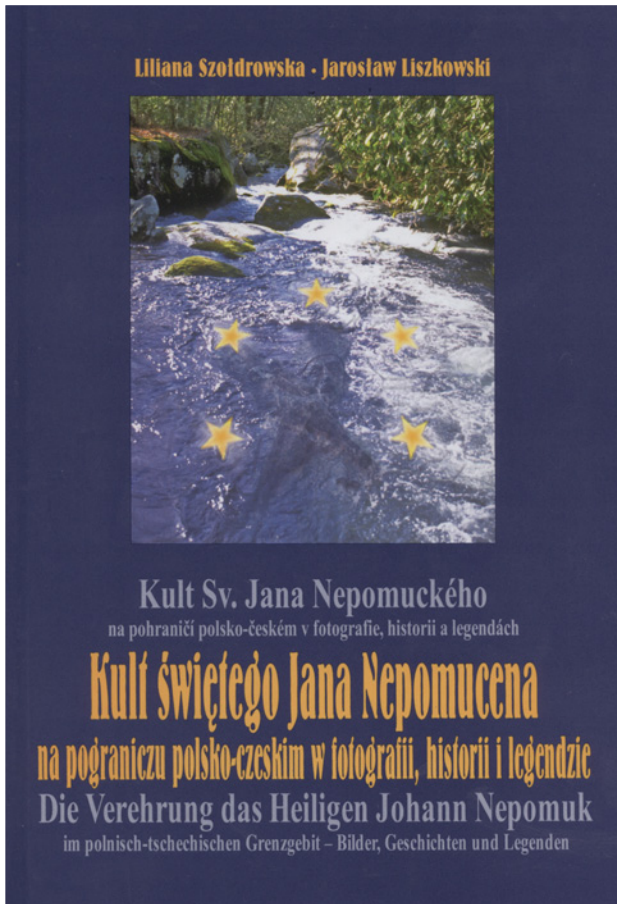
czesnemu mieszkańcowi Dolnego Śląska i polsko-czesko-niemieckiego pogranicza (wszystkie zostały również przetłumaczone na język niemiecki i czeski). O tym, jak bardzo ważne okazały się powyższe wydawnictwa świadczą setki listów i e-maili od polskich, czeskich i niemieckich bibliotek, organizacji turystycznych i kulturalnych oraz samorządów, z prośbą o prze-

kazanie egzemplarzy do swoich księgozbiorów.

Podbudowani ciepłym przyjęciem naszych publikacji, przystępujemy do przygotowania kolejnego wydawnictwa pt. „Mała architektura sakralna na pograniczu polsko-czeskim”. Na terenie samego powiatu kamiennogórskiego zewidencjonowanych jest ok. 300 przydrożnych krzyży wotywnych, kapli-

czek, przydrożnych rzeźb oraz figur, pochodzących w większości z XVIII i XIX wieku. Celem naszego projektu jest skatalogowanie i sfotografowanie wszystkich zachowanych obiektów małej architektury sakralnej, które wzbogacone zostanie również o tekst przedstawiający genezę powstawania kapliczek i krzyży, wydanie powyższego w formie albumu, a także przeprowadzenie szkolenia z udziałem konserwatora zabytków dla wszystkich osób, na których posesji znajdują się wyżej wymienione obiekty. Dopełnieniem projektu będzie stworzenie elektronicznej, interaktywnej bazy danych zabytków zlokalizowanych na terenie naszej gminy połączonej z wirtualną podróżą po gminie. Jesteśmy przekonani, że obie formy prezentacji naszych zabytków (publikacja oraz Internet) okażą się atrakcyjne dla wszystkich osób zainteresowanych historią, a także dla turystów, których już dziś zapraszamy na Ziemię Kamiennogórską.

Tekst:
Ptryk Straus
Biuro Promocji Gminy
Kamienna Góra

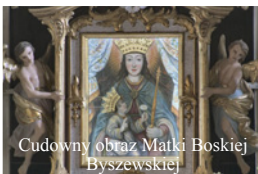

KORONOWO

Rok ubiegły -2008, był dla mieszkańców Koronowa szczególny. Obchodziliśmy kilka ważnych dla nas rocznic. 910 lat temu powstał Zakon Cystersów, przed 720 laty przybyli oni do dzisiejszego Koronowa, 640 lat temu nasza miejscowość dzięki ich staraniom uzyskała prawa miejskie. Pięknie się złożyło, że w tym właśnie roku, w ramach odbywającego się w Pelplinie IV Ogólnopolskiego Forum Gmin Cysterskich, w dniu 22 września jego uczestnicy mogli gościć w Koronowie, co bardzo uświetniło obchody tej rocznicy.

Koronowo stanowiło pierwotnie - jako osada smolarska (Smeysche), własność biskupstwa kujawskiego. W 1288 roku nabyli ją Cystersi w drodze zamiany z biskupem wrocławskim Wiśławem i przenieśli tu siedzibę swego konwentu z pobliskiego Byszewa oraz założyli nowy klasztor. Istniały tutaj bardzo korzystne warunki do rozwoju gospodarczego - znakomity szlak komunikacyjny i transportowy, jakim była Brda i przeprawa przez nią oraz krzyżujące się szlaki handlowe z Kujaw i Wielkopolski do Gdańska

Cudowny obraz Matki Boskiej Byszewskiej

i z Ziemi Chełmińskiej na Pomorze Zachodnie.

Zasługi Cystersów dla powstania i rozwoju Koronowa są bardzo duże. To oni uzyskali dla dzisiejszego Koronowa oprócz praw miejskich również liczne przywileje. Król Kazimierz Wielki nadał miastu m.in. przywilej odbywania targu w czwartek każdego tygodnia, która to tradycja przetrwała do dzisiaj. To dzięki Cystersom król Kazimierz Jagiellończyk na-

Stare miasto na tle parku Grabina

dał prawo do odbywania najpierw jednego jarmarku rocznie, a później drugiego. Jarmarki były okazją do wymiany handlowej. W ich trakcie spotykała się miejscowa ludność z okoliczną, ale nie tylko. Do Koronowa docierali nawet kupcy gdańscy. Cystersi odgrywali również wielką rolę kulturową. W tym względzie dzisiaj zawdzięczamy im najwięcej, bo piękną i bogatą historię oraz wiele zabytków. Szczególną wartością i pięknem wyróżnia się kościół poklasztorny, w rozsypane natomiast znajduje się pałac opacki, będący dzisiaj domem mieszkalnym. Nie mamy też dostępu do zabudowań klasztornych – oryginalnych

Herb opactwa koronowskiego z kościoła poklasztornego

budynków barokowych, w których mieszkali cystersi. Pięknie prezentuje się z kolei kościół filialny św. Andrzeja, którego przebudowę zakończono w 1599 roku. W centrum miasta zachowała się charakterystyczna dla okresu średniowiecza zabudowa, wynikająca z zastosowania planu szachownicowego, której centralną część stanowi plac rynkowy. Są domy z XVIII-XIX wieku, z których część pobudowano jeszcze na fundamentach gotyckich. Lokowanie miasta przez cystersów nie było jednak wcale łatwe i zanim je zrealizowano upłynęły 82 lata. Trzy próby założenia miasta były nieudane. Wszystkie te lokacje nie doszły do skutku najprawdopodobniej ze względów ekonomicznych. Cystersi jednak ciągle czynili starania, aby pobu-

Koronowo było opactwo cysterskie

Kościół poklasztorny od wschodu.

dować miasto. Wreszcie kolejna, czwarta już próba udała się. Dokument, który ostatecznie został zrealizowany i uznaje się go za akt lokacyjny dzisiejszego Koronowa wydał król Kazimierz Wielki w Kruszwicy dnia 18 grudnia 1368 roku. Powstałe na mocy powyższego przywileju miasto miało nazywać się Byszewo, tak jak pierwotna siedziba cystersów. Dla odróżnienia jednak obu miejscowości nowe miasto zaczęto nazywać Nowe Byszewo.

Nazwa Koronowo weszła w życie znacznie później, bo dopiero w pierwszej połowie XV w. Pochodzi ona od nazwy klasztoru koronowskiego, który mniszki nazwali Corona Marie

Opat Engelbert

ze względu na szczególnie pieczołowicie wyznawany kult Najświętszej Marii Panny. Mieszczanie i wójt nowo lokowanego miasta byli zwolnieni na mocy powyższego przywileju od sądownictwa urzędników królewskich, za co mieszczanie byli jednak zobowiązani do posłuszeństwa wobec wójta, który z kolei podlegał urzędującemu opatowi i przez niego był mianowany. Dokumentem będącym dopełnieniem aktu lokacyjnego, w którym bardziej szczegółowo uregulowano wszystkie sprawy związane z urządzeniem nowego miasta był nowy przywilej wydany przez opata Jana 11 listopada 1370 roku. Z przywileju tego dowiadujemy się m.in., że miasto posiadało już wtedy ukształtowane władze miejskie. Jest w nim mowa o wójcie, rajcach i ławnikach. Najprawdopodobniej z momentem

lokacji i powołania władz, miasto sprawiło sobie pieczęć. Pierwsza informacja o pieczęci miejskiej pochodzi z 1399. Przedstawiała prawdopodobnie berło i koronę. Te same elementy tworzą obecny herb Koronowa. Jest to korona i berło o barwie żółtej na niebieskiej tarczy herbowej.

Do rozwoju miasta przyczynił się również książę Każko szczeciński, o którym pisze Jan Długosz, że pochowany został w koronowskim klasztorze, a który potwierdzając przywilej Króla Kazimierza, a prywatnie dziadka, pozwolił na budowę mostu przez Brdę łączącego klasztor z miastem.

Opatwo koronowskie

Różne były dalsze losy Koronowa. Bywały lata sprzyjające rozwojowi, ale bywały też lata kryzysu jak chociażby w XVII w. i poł. XVIII w. w następstwie wojen szwedzkich i wojny północnej. Z 1717 roku pochodzi np. informacja, że w wyniku klęsk żywiołowych, przede wszystkim pożarów oraz tzw. morowego powietrza przez kilka lat miasto było puste. W 1772 r. miasto weszło w skład zaboru pruskiego. Liczyło wówczas ok. 700 mieszkańców. W 1819 roku władze pruskie dokonują kasacji klasztoru. Kościół zamieniono na parafialny, pierwotnie symultanny służył zarówno katolikom jak i ewangelikom i wrócił wkrótce do użytkowania tylko przez katolików. Zabudowania klasztorne zamieniono natomiast na więzienie znajdujące się tam do dzisiaj.

Na terenie Koronowa oraz gminy zachowało się jeszcze dużo zabytków, szczególnie architektury będących spuścizną cystersów dla naszych okolic.

Grzegorz Myk

Obraz z nawy głównej kościoła poklasztornego

Kościół w Byszewie

KRZĘCIN

Gmina Krzęcin na szlaku cysterskim

Gmina Krzęcin przy pieczętowała swoją przynależność do Europejskiego Szlaku Cystersów na odcinku pomorskim 3 czerwca 2005 r. Od XIV do początków XVI w. 48% powierzchni obecnej gminy stanowiło własność Zakonu Cystersów. Mnisi kształtowali część krajobrazu gospodarczego okolic Objezierza, Rako-

wa i Chłopowa.

Zakon cysterski pojawił się w okolicach w XIII wieku. Do rzeczki Słonicy, która w średniowieczu stanowiła zachodnią granicę wsi Żeńsko, dochodziły posiadłości klasztoru cysterskiego w Kołbaczu. W 1286 roku założono klasztor w Bierzwniku, który od XIV wieku wszedł w posiadanie wiosek: Objezierze, Rakowo, Chłopowo oraz lasu Pluskocińskiego. Cystersi od XVI wieku prowa-

dził na polach gospodarę opartą na uprawie zboża, hodowli, meliorowali nieużytki, budowali młyny i prowadzili gospodarę leśną .

Dr Grzegorz Jacek Brzustowicz – znany choszczeński historyk regionalista – przedstawił w przewodniku historyczno-turystycznym „Krzęcin nad Małą Iną” obok innych szlaków turystycznych, również propozycję lokalnego szlaku cysters-

Kościół w Chłopowie

skiego, biegnącego przez wschodnią i południową część Gminy Krzęcin, drogą w kierunku Lasu Pluskocińskiego, który niegdyś należał do mniichów, przez Chłopowo z kościołem pocysterskim, Objezierze, Rakowo.

Zdj. Nr 1: kościół pocysterski w Chłopowie

Lokalny Szlak cysterski ma połączenie z Europej-

skim szlakiem Cysterskim, który łączy wszystkie miejscowości pocysterskie w Europie. Odcinek pomorski szlaku łączy między innymi miejscowości należące do klasztorów w Bierzwniku, Pełczycach, Reczu i Kołbaczu. Przez obszar Gminy Krzęcin przechodzi z Jarosławska na wschód przez Pluskocin-Chłopowo-Rębusz do

Bierzwnika, gdzie znajdują się dzisiaj pozostałości klasztoru pocysterskiego. (Długość trasy ok. 25km)

Źródło:

Grzegorz Jacek Brzustowicz (2006): „Krzęcin nad Małą Iną – Prewodnik Historyczno-Turystyczny”, Choszczno.

mapa lokalnego szlaku cysterskiego

KUŹNIA RACIBORSKA

Kościół w Rudach ogłoszony bazyliką

Pocysterski kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Rudach, to jeden z najcenniejszych śląskich zabytków. W klasztorze rudzkim od średniowiecza znajdował się obraz Matki Boskiej – dziś cel licznych pielgrzymek. Postać Maryi Dziewicy nazywany jest Matką Boską Pokorną lub Matką Boską Rudzką. W 1974 r. kościół zaliczono do sanktuariów Roku Jubileuszowego, zaś w 1995 podniesiono go do rangi Diecezjalnego Sanktuarium Matki Boskiej Rudzkiej Pokornej.

14 czerwca 2009 roku

Uroczystości nadania tytułu Bazyliki Mniejszej w Rudach

odbyły się w kościele rudzkim uroczystości, które łączyły jednocześnie kilka ważnych rocznic. Wieńczyły trwające od minionego

roku obchody 750-lecia Fundacji Cysterskiej w Rudach oraz 780-lecia sprowadzenia do Rud z małopolskiego Jędrzejowa, jak chce tradycja, łaskami słynącego obrazu Matki Boskiej Pokornej. Były okazją do wspomnienia 10 rocznicy wizyty Jana Pawła II w Gliwicach oraz, co najważniejsze, do ogłoszenia dekretu Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów o podniesieniu kościoła w Rudach do tytułu i godności Bazyliki Mniejszej.

Uroczystą mszę świętą celebrowali kardynał Stanisław Dziwisz, metropolita krakowski, sekretarz i przyjaciel Jana Pawła II, abp Józef Kowalczyk, metropolita górnośląski, abp Damian Zimoń,

Zespół klasztorno-pałacowy po renowacji

biskup opolski abp Alfons Nossol, ordynariusz gliwicki Jan Wieczorek, biskup pomocniczy diecezji gliwickiej i opolskiej, opat benedyktyński Adalbert Kurzeja, o. Piotr Chojnacki, Opat Prezes Polskiej Kongregacji Cystersów, a także księży diecezji gliwickiej.

Uroczystość zgromadziła tysiące wiernych oraz przedstawicieli władz państwowych, m.in. marszałka województwa Bogusława Śmigielskiego, prezydenta Gliwic Zygmunta Frankiewicza, europoła i byłego premiera Jerzego Buzka. Przyjechał także księżę raciborski Franz Albrecht.

Bp Jan Wieczorek prosił o wydanie dekretu skierował do Watykanu 5 października 2007 r. Kon-

gregacja na mocy specjalnych uprawnień nadanych przez Papieża Benedykta XVI, w uznaniu dbałości o świątynię i pielęgnowany w niej kult Matki Bożej uczyniła to formalnie 1 lutego 2008 r. Na elewacji kruchty odsłonięto pamiątkową tablicę. Sanktuarium Matki Boskiej Pokornej jest pierwszą bazyliką w młodej diecezji gliwickiej.

Udział w projekcie Południowo – Zachodni Szlak Cystersów

Gmina Kuźnia Raciborska jest jednym z dwudziestu jeden partnerów, reprezentujących pięć województw: dolnośląskie, opolskie, śląskie, małopolskie i świętokrzyskie, biorących udział w projekcie Południowo - Zachodni Szlak Cystersów, wpisanych na listę projektów indywidualnych w ramach Działania 6.4 Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka: Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym. Liderem projektu jest Województwo Dolnośląskie. Województwo śląskie, jako jedyna, reprezentuje gmina Kuźnia Raciborska, z projektem Budowa parkingów wraz z małą architekturą oraz zapleczem sanitarnym i

punktem informacji turystycznej na terenie Cysterskich Kompozycji Krajobrazowych Rud Wielkich w Rudach. Łączna planowana kwota inwestycji dla gminy Kuźnia Raciborska to 3 465 880 zł. Całkowity koszt projektu to ponad 58 milionów złotych.

W wyniku realizacji projektu powstanie liniowy produkt turystyczny przebiegający przez główne korytarze tranzytowe związane z EURO 2012. Jego trasa przebiegać będzie w sąsiedztwie 11 obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO. Szlak będzie posiadał również pętle lokalne tj. odnogi biegnące przez obszar oddziaływania poszczególnych opactw Cystersów. Na szlaku powstanie podstawowa infrastruktura turystyczna, tj. parkingi z wyposażeniem, sanitariaty, punkty informacji turystycznej, miejsca rekreacji i wypoczynku itp. Projekt znalazł się na liście projektów indywidualnych Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka ze względu na linio-

wy i ponadregionalny charakter. Stanie się również częścią międzynarodowego szlaku Cystersów. Wszystkie obiekty zlokalizowane na szlaku mają charakter unikatowy i są określane przez konserwatorów zabytków jako światowe perły architektury. Znajdują się w nich także tysiące zabytków ruchomych najwyższej klasy (głównie barokowych, ale także gotyckich), które są eksponowane we wnętrzach i częściach muzealnych.

Realizacja projektu w Rudach zapewni ponad 7 000 m2 powierzchni parkingowej dla samochodów osobowych i autokarów oraz prawie 4 000 m2 terenów rekreacyjnych – wypoczynkowych. Planowany termin zakończenia inwestycji w Rudach to IV kwartał 2011 roku.

Bazylika Mniejsza w Rudach

ŁĄDEK

Obszar gminy Łądek usytuowany jest w krainie Wielkich Dolin, w dorzeczu rzeki Warta.

Gmina Łądek to urocze nadwarciańskie tereny położone na południowy - wschód od Słupcy. Ciekawostką jest fakt istnienia na terenie gminy trzech przepraw promowych w sezonie żeglugowym przez Wartę: w Ciążeniu, Ratyniu i Sługocinie. Wieś gminna – Łądek funkcjonuje w cieniu jednych z większych turystycznych atrakcji Wielkopolski i tego regionu, którymi są: klasztor w Łądzie, pałac w Ciążeniu oraz tereny Nadwarciańskiego Parku Krajobrazowego.

Wypada wspomnieć, że już w XIII wieku Łądek był osadą targową, leżącą na skrzyżowaniu szlaków

handlowych łączących Kalisz z Gnieznem i Poznań z Łęczycą. Przez wiele wieków (do 1796 roku) był własnością klasztoru cystersów w Łądzie. W 1250 roku książę kujawski Kazimierz nadał mu prawa miejskie, po czym w roku 1870 prawa te zostały mu odebrane z powodu czynnego udziału mieszkańców Łądku w Powstaniu Styczniowym – 1863r.

Ważnym wydarzeniem w historii Łądku było jego zniszczenie przez wojska szwedzkie w 1656 roku. Pamiątkę dawnych czasów stanowi charakterystyczny układ ulic i ich zabudowa, często zwarta. Ziemia łądkowska przeżyła zabór pruski, przemarsz wojsk napo-

leońskich, zabór rosyjski oraz okupację niemiecką. W 1975 roku utworzono Gminę Łądek1. W latach

1975-1998 miejscowość wchodziła w skład województwa konińskiego, a po reformie administracyjnej weszła w skład województwa wielkopolskiego i znajduje się obecnie w powiecie słupeckim.

Gmina składa się z 16 sołectw, do których należą: Ciążęń, Dąbrowa, Dolany, Dziedzice, Jaroszyn, Jaroszyn Kolonia, Łądek, Łąd, Łąd Kolonia, Policko, Ratyń, Samarzewo, Sługocin, Sługocin Kolonia, Waclawów i Wola Koszucka.

Powierzchnia Gminy wynosi 9.832 ha (98,3 km2), z tego użytki rolne zajmują 8.623 ha, użytki leśne oraz grunty zadrzewione 296 ha, grunty zabudowane i zurbanizowane 508 ha, wody 218 ha i nieużytki 187 ha.

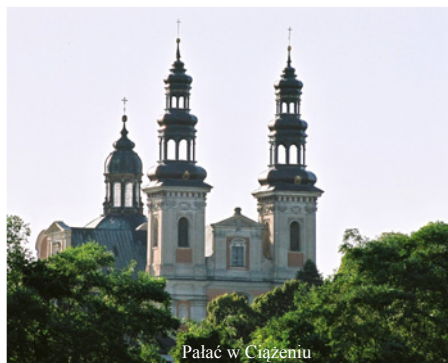

Pałac w Ciążeniu

Wójtem Gminy Łądek jest Jerzy Kasznia.

Łąd nad Wartą. Obecnie ok. 2 km od zabudowań wioski Łąd znajdują się resztki grodziska nad rzeką Wartą. Istniało od wieku VIII do XIII i było świadkiem narodzin naszej państwowości. Na jego terenie znajdowały się dwa kościoły, a nieopodal przebiegały szlaki komunikacyjne ze wschodu na zachód i z północy na południe. Był to ważny ośrodek gospodarczy, administracyjny i militarny. Dziś na terenie Łądu znajduje się jego replika.

Cystersi przybyli do Łądu w II połowie XII wie-

Pałac w Ciążeniu

ku. Pierwszą pewną datą jest rok 1191. Cystersów sprowadził

do Łądu K s i ą ż e Mieszko III Stary i byli oni w tym

miejscu do roku 1819. Po kasacie cystersów tym miejscem opiekowali się kapucyni, księża diecezjalni, a od 1921r. salezjanie. Cystersi pozostawili po sobie monumentalny zespół kościelno-klasztorny.

K o ś c i ó ł jest już trzecim z kolei na tym miejscu. Jego budowę

rozpoczęto w roku 1651 a zakończono w 1740. Jego patronami są Najświętsza Maryja Panna i św. Mikołaj. Nawę główną

okrywa monumentalna 38- metrowa kopuła, której budowniczym był Pompeo Ferrari. 20- g ł o s o w e, zabytkowe organy są dziełem cy-

stersa Józefa Koeqlera, a stale- miejsce cysterskiej modlitwy, wykonał w latach 1680-1700 brat Adrian.

Do południowej części kościoła przylega klasztor. Zbudowany jest w planie czworoboku z wirydarzem w centrum. W trzech częściach klasztoru znajdują się gotyckie, powstałe w połowie XIV wieku krużganki. W skrzydle wschodnim krużganków znajdują

Wnętrze zespołu kościelno-klasztornego

się najciekawsze i najważniejsze dla cystersów pomieszczenia: dawna furta klasztorna, Oratorium św. Jakuba apostoła (freski z lat 1360-1370) zwana też Kaplicą Mieczysławowską oraz kapitułarz- miejsce narad i modlitw zakonników. Na ścianach krużganków wiszą obrazy franciszkanina Adama Swacha przedstawiające życie cystersów. Zespół klasztorny w Łądzie posiada swoją stronę internetową: [www. Lad.pl](http://www.Lad.pl)

MARIANOWO

Marianowska Droga Krzyżowa

Kazimierz Rozecki - stacja I

Mimo że minęło już ponad dwa tysiące lat, męczeństwo Jezusa wciąż jest dla nas źródłem nadziei i siły. Kiedy Rozpoczynamy w wielkiej

Anna Wojsznis - stacja II

zadumie rozważać kolejne stacje Drogi Krzyżowej, mówimy: „Kłaniamy Ci się Panie Jezu Chryste...”.

Od wieków pisarzy, poetów muzyków, malarzy, rzeźbiarzy inspirowała męka, śmierć i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa. Różne są

Sylwia Godowska - stacja III

Elżbieta Wasylik - stacja IV

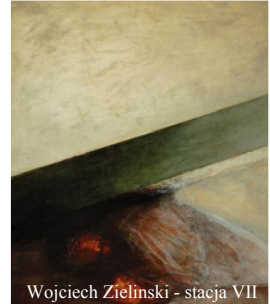
Drogi Krzyżowe. Jedne oryginalne i niepowtarzalne, inne wielokrotnie

Czesław Fumiclewicz - stacja V

powielane. Marianowska Droga Krzyżowa wpisuje się w oryginalność i zarazem niepowtarzalność. Jest jedyna w swoim rodzaju. Dziękuję Panu Profesorowi Andrzejowi

Tomczakowi za wspaniały pomysł stworzenia Marianowskiej Drogi Krzyżo-

Wojciech Zieliński - stacja VII

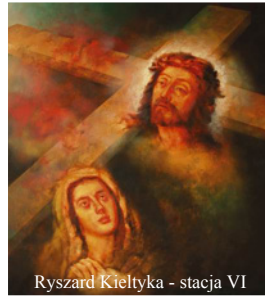
wej. Składam serdeczne podziękowania wszystkim Artystom, którzy zechcieli pokłonić się nad Męką

Krzysztof Olszewski - stacja VIII

Pańską. Wasza inwencja twórcza oraz wielkie duchowe i osobiste zaangażowanie pozwoliły stworzyć tak znakomite dzieło.

ks. Jan Dwiduch
TChr. Proboszcz
Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Marianowie opiekun i gospodarz projektu.

Ryszard Kiełtyka - stacja VI

Moja idea Marianowskiej Drogi Krzyżowej dojrzała kilka lat. Pomysł polegał na namalowaniu

Marek Haładuda - stacja IX

poszczególnych stacji Męki Pana Jezusa przez wybranych i zaproszonych przeze mnie artystów malarzy z Polski, Danii i Niemiec do wspólnego i

Karin Majdowska - stacja X

niezwykłego dzieła. W późniejszej fazie projekt został poszerzony o udział artystów podejmujących także inne działania twórcze: formy rzeźbiarskie,

Elżbieta Pawłowska - stacja XI

Franciszek Maśluszczak - stacja XII

plakat, film, fotografię, muzykę, teksty autorskie i wydawnictwa. Realizacja projektu nastąpiła w 2008 i 2009 roku. Artyści swoje prace wykonali nieodpłatnie. W sumie uczestniczyło w nim dwudziestu pięciu artystów: dziesięciu artystów malarzy, jeden artysta fotografik, dwóch dziennikarzy filmowców,

Urszula Szezygiel - stacja XIII

dwoje artystów muzyków, jeden artysta grafik projektant. To bardzo istotne wydarzenie artystyczne, ważne dla sztuki, kultury, społeczeństwa, kościoła i Marianowa. Projekt

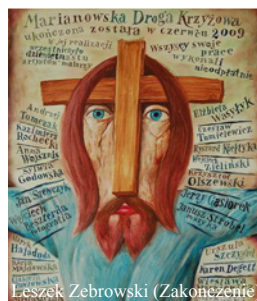

Karen Degett - stacja XIV

Weśława Markiewicz - stacja XV

został podjęty i zrealizowany dzięki otwartości, życzliwości, akceptacji, wsparciu i ogromnej pracy organizacyjnej proboszcza marianowskiej parafii, księdza Jana Dziducha

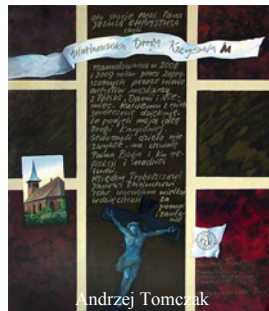

Leszek Zebrowski (Zakonezenie)

TChr. Przyjaciela i dyskretnego duszpasterza artystów.

Dziękuję wszystkim Artystom i księdzu Janowi. Jesteście wspaniali!

Andrzej Tomczak Autor i kurator artystyczny Marianowskiej Drogi Krzyżowej uczestnik projektu, artysta grafik i malarz.

Andrzej Tomczak

MORYŃ

Gmina Moryń to malownicze miejsce w południo-

wej części województwa zachodniopomorskiego, oddalone o ok. 80 kilometrów od Szczecina i 90 kilometrów od Berlina.

Na terenie gminy znajdują się dwa obszary NATURA 2000, a znaczna jej część należy do Cedyńskiego Parku Krajobrazowego. Objęte ochroną, rzadkie gatunki zwierząt i roślin (bóbr, bocian czarny, orzeł bielik oraz największe skupisko na Pomorzu – bluszczu), przyciągają miłośników przyrody, którzy z bezkrywanych polowań wracają z cennymi trofeami w postaci wspinałach zdjęć. Czyste powietrze i piękne krajobrazy zachęcają do uprawiania turystyki konnej, rowerowej i pieszej. Wyznaczone szlaki przebiegają przez tereny najciekawsze pod względem krajobrazowym i historycznym:

- ścieżka rowerowa dookoła jeziora Morzycko, ok. 12 km
- szlak niebieski „Morenowy”: Mieszkowice – jezioro Siegniewskie – jezioro But – Moryń – jezioro Morzycko – Dolsko – Mętno – Chojna – Rurka

Zimą można znaleźć tu również wszelkiego rodzaju ścieżki dogodne dla biegaczy na nartach.

Piękną rzeźbę terenu, liczne jeziora oraz ciekawą, kamienną zabudowę nasz region zawdzięcza ostatniemu zlodowaceni. Perłą regionu jest Jezioro Morzycko. Czysta woda i sięgająca 60 metrów głębokość jeziora przyciągają miłośników sportów wodnych, wędkarstwa i nurkowania, którzy poszukując podwodnych atrakcji mogą natknąć się na wrak radzieckiego myśliwca z okresu II wojny światowej, a wędkarze na taaaką rybę. W letnie upalne popołudnia każdy doceni piaszczyste plaże i możliwość ochłody w czystej wodzie pod czujnym okiem ratownika.

Moryń to także raj dla miłośników jazdy konnej. Trzy ośrodki jeździeckie to w sumie około 180 koni i 60 miejsc noclegowych. Malownicze szlaki konne, rowerowe i piesze uzupełniają linia kolejowa, na której od czasu do czasu pojawia się drezyna, przypominając i promując ideę turystycznych przejazdów tym ekologicznym, szynowym pojazdem.

Na ludzi ce-

niących sobie ciszę oraz świeże powietrze czekają lasy obfite w grzyby i owoce leśne. Bogactwo natury uzupełniają cenne zabytki architektury, imprezy kulturalno-sportowe oraz życzliwość mieszkańców. Bardzo chętnie przybywają tu pasjonaci historii, malarstwa i fotografii. Na terenie gminy znajdują się liczne zabytki.

O bogactwie historycznym ponad 700-letniego Morynia świadczą:

- Granitowa bazylika romańska z XIII wieku z unikatowym, częściowym wyposażeniem, m. in. barokową amboną czy fragmentami epitafium,
- Pety wieniec murów miejskich z XIV wieku wraz z półbasztami wzniesionymi z granitu i kamienia polnego z Furtą Jeziorną, Bramą Młyńską i Bramą Mieszkowicką,
- Ruiny XIX wiecznego kamiennego wiatraka,
- Park z 27 gatunkami bluszczu,
- Cmentarz żydowski,
- Czarczi głaz,
- Dom Pomocy Społecznej z 1874 roku, wraz z

pomnikiem jego fundatora dr Christiana Friedricha Kocha,

- Ruiny zamku Stoltzenburg z XIII w.,

- Zrewitalizowany Rynek Miejski z rzeźbą Legendarnego Raka.

W każdej z 10 miejscowości, przynależnych do

Rozeta w Kościele pw. wniebowzięcia N.M.P w Nowym Objezierzu

gminy Moryń, znajdują się zabytkowe kościoły, które warto zobaczyć. Na szczególną uwagę zasługuje Kościół w Nowym Objezierzu.

Pierwsza, odnaleziona pisemna wzmianka na temat położonej 5 km na zachód od Morynia miejscowości (ówcześnie nazywanej Wubiser) zamieszczoną została 22 maja 1311 roku w akcie nadania praw klasztorowi Cysterek w Cedyni. W księdze ziemskiej Nowej Marchii z 1337 roku miejscowość określona była mianem "Deutonica Bobiesern", czyli wsią niemieckich osadników. W późniejszym okresie miejscowość stała się własnością cysterskiego klasztoru, który utworzył na terenie wsi folwark.

Kościół znajdujący się w Nowym Objezierzu, był pod patronatem klasztoru Cysterek, zbudowany został z ciosów granitowych w drugiej połowie XIII wieku, orientowany, salowy, na rzucie prostokąta, z wieżą przebudowany w latach 1898-1902. Z pierwotnego założenia późnoromańskiego pochodzi

tylko fragment ściany południowej, z ukośnie profilowanym cokołem u dołu i z ostrołukowym portalem o 3 uskokach, których krawędzie zdobi wałek oraz rzeźbiony ołtarz szafkaowy z godnymi obejrzenia figurami, pochodzi z XVI wieku (obecnie ołtarz znajduje się w Katedrze Szczecińskiej).

We wnętrzu: strop belkowy, w prezbiterium sklepienie krzyżowe, neogotycka ambona, ławki i rozeta z 1902 r, neorenesansowy prospekt organowy, dzwon z 1714 r.

W XIV i XV w we wsi znajdowali się zwolennicy sekty Waldensów, o ich istnieniu doniesiono do papieskiego inkwizytato-

Organy w Kościele pw. wniebowzięcia N.M.P w Nowym Objezierzu

ra, który nazwał ją „wsią heretycką”. Ten ruch religijny, który pojawił się w roku 1393 w niezamożnych nadodrzańskich wsiach (z główną siedzibą w Nowym Objezierzu), mimo prób tłumienia go przez Inkwizycję przybierał na sile i według wielu historyków stał się zaczątkiem idei protestanckich, które ogarnęły Niemcy w XVI wieku.

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP został poświęcony 17.VII.1945 r.

i jest filią parafii Klępicz, którą erygował ks. Arcybiskup Jerzy Stroba 20.06.1974 r.

Ofertę gminy wzbogacają również cyklicznie organizowane imprezy sportowe i kulturalne:

•Bieg dookoła murów obronnych „MORYNSKA TROJKA” w Moryniu (maj),

•Zawody Strzeleckie w gminie Moryń (okazjonalnie przez cały rok),

•Zawody Ogólnopolskie Oficjalne w Powożeniu Zaprzęgami oraz kwalifikacje do Mistrzostw Świata w Zaprzęgach Parokonnnych i Jednokonnnych w Bielinie (początek maja),

•Otwarte Zawody Wędkarskie (spinningowe i splawikowe) na jeziorze Morzycko (maj/październik),

•Ogólnopolskie Zawody Konne w Skokach przez Przeszkody w Bielinie (pierwsza połowa maja),

•Międzynarodowy Bieg Dookoła Morynia i Jeziora Morzycko, (lipiec/sierpień)

•JARMARK MORYNSKI (lipiec/sierpień),

•turniej Tenisa Ziemnego im. dr Chrystiana Kocha,

•Turniej Plażowej Piłki Siatkowej,

•Międzynarodowe Zawody w Ujeżdżeniu i Skokach przez Przeszkody w Skotnicy (wrzesień).

Kościół pw. wniebowzięcia N.M.P w Nowym Objezierzu

PEŁCZYCE

Gmina Pełczyce leży w północno-wschodniej części Pojezierza Myśliborskiego w południowej części województwa zachodniopomorskiego w powiecie choszczeńskim. Od strony południowej graniczy z woj. lubuskim, od zachodu z gminą Barlinek. Granicę północną wyznaczają Dolice i Choszczno. Natomiast na wschodzie gmina graniczy z gminą Krzęcin.

Pod względem obszary gmina plasuje się w środku miejsko-wiejskich gmin woj. zachodniopomorskiego; jej powierzchnia ewidencyjna wynosi około 200,8 km². Gminę zamieszkuje około 8,2 tys. mieszkańców. Gmina należy do grupy gmin-miejsko-wiejskich o średnio niskim zaludnieniu. Gmina na sieć osadniczą wraz z niemal centralnie usytuowanym miastem Pełczyce składa się z 21 miejscowości. Pełczyce nie stanowią oddzielnej jednostki samorządowej. Na terenie miasta są zlokalizowane władze i agendy samorządowej gminy.

Pełczyce jako miasto gminne, skupia większość historycznie wytworzonych ciężarów społecz-

no-gospodarczych, jakie wypływają z okalających miasto obszarów wiejskich. „Przedłużeniem” tych wielostronnych wód jest miasto Barlinek, położone na południowy zachód od Pełczyc, a oddalone w linii komunikacyjnej o ok. 9 km. Do podstawowego połączenia drogowego prowadzącego przez gminę i miasto Pełczyce należy droga wojewódzka Gorzów Wlkp.-Recz. Gminę charakteryzuje brak, w znacznej części, wyraźnych granic naturalnych.

Istotnym elementem krajobrazu gminy są wody. 21 jezior o łącznej powierzchni 500 ha to atrakcyjna oferta dla wędkarzy, miłośników sportów wodnych i plażowiczów. Pełczyce położone są między czterema jeziorami: Duży Pełcz, Mały Pełcz, Panińskie i Krzywe, a w środku miasta jest jeszcze małe jeziorko Stawno. Do jeziora Panińskiego przylegają tereny rekreacyjne z promenadą, parkiem, stadionem, plażą i malowniczą ścieżką zdrowia wokół jeziora. Nad jeziorem Stawno jest nowo zagospodarowany park z placem zabaw dla dzieci. Do terenów rekreacyjnych można także zaliczyć odnowiony Rynek Burszty-

nowy w centrum miasta. Szczególnym powodzeniem cieszy się jezioro Duży Pełcz o długości ok. 8 km. Na końcu Dużego Pełcza w Krzywkach znajduje się pole namiotowe z piękną plażą. Coraz więcej rolniczych terenów wokół jeziora zmienia swój charakter. Powstają pola namiotowe i działki rekreacyjne. Wędkarze mogą tu zapolować na karpia, tołpygę, węgorza, a płoć i leszcz są rybą popularną. Corocznie 15 sierpnia rozgrywany jest na jeziorze Duży Pełcz maraton pływacki dla amatorów na różnych dystansach

W północno-zachodniej części gminy znajduje się malownicza dolina górnego biegu rzeki Płoni wypływającej z lasów koło Barlinka. Okolice wsi Laskówko, Niepołtko, Żydowo położone wśród wzgórz, wąwozów i stawów rybnych są najpiękniejszym zakątkiem gminy. Lasy położone głównie w południowej części gminy, to część Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego. Myśliwi mogą tu zapolować na dziką, jelenia, sarnę oraz ptactwo wodne.

Imprezy

1. „Bieg Bursztynowy” – maj - to impreza sportowa dla dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i gimnazjów z terenu Powiatu Choszczeńskiego oraz dla dorosłych biega-

Izba Historyczna

Kościół w Nadarzynie

czy. Jest to bieg uliczny.

2. Letnia Biesiada Pelczycka - ostatni weekend czerwca - trzydniowa impreza.

W programie m.in. występy zespołów artystycznych (zespoły muzyczne, taneczne oraz kabaretowe), zawody wędkarskie, regaty żeglarskie, rozgrywki piłki nożnej, konkursy dla dzieci i dorosłych, pokaz sztucznych ogni oraz zabawa do „białego rana”.

3. Pelczycki Maraton Pływacki - 15 sierpień - odbywa się na jeziorze Duży Pełcz w Pelczycach. Celem imprezy jest upowszechnianie zdrowotnych walorów pływania jako prostej formy aktywności ruchowej oraz aktywizacja sportowa młodzieży i dorosłych. Zawody pływackie są rozgrywane na trzech dystansach.

4. „Święto Tataraku” nawiązuje do tradycji początków dwudziestego wieku i według szczątkowej dokumentacji historycznej jaka zachowała

się wynika, że święto to dawniej „Kalmus – Fest” było niegdyś wydarzeniem angażującym całą miejscową społeczność. Miało ono charakter święta przepelnionego fetą i ogólną radością, co wyrażano poprzez: zapalanie pochodni nad brzegiem, korowód przemierzający miasto, zabawę pod rozgwieżdżonym niebem, oraz przedstawienie teatralne. Obecny przebieg „Świąt Tataraku” w większości punktów jest podobny. Corocznie odbywa się w połowie sierpnia i jest imprezą dwudniową. Nowym elementem święta jest wybór „Królowej Jezior Pelczyckich”, która swój urząd piastuje przez najbliższy rok, towarzysząc wszystkim imprezom kulturalnym organizowanym przez Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury.

5. Święto Plonów (Dożynki Gminne) - wrzesień - impreza plenerowa – święto tradycji i kultury lu-

dowej w podziękowaniu za zbiory. Oprócz tradycyjnych uroczystości dożynkowych - występy zespołów artystycznych (kapele ludowe, zespoły muzyczne i taneczne), konkurs na najpiękniejszy wieniec dożynkowy. Dla miłośników sportów – przewidziano mecz piłki nożnej, zawody wędkarskie i regaty żeglarskie.

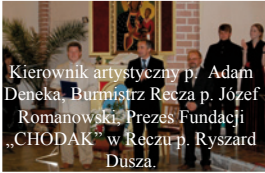
6. Festiwal Pieśni Religijnej – listopad - festiwal kierowany jest do miłośników muzyki religijnej – niezależnie od wieku. Podczas festiwalu swój dorobek muzyczny prezentują przybyłe zespoły, soliści i zaproszeni goście.

Królowa Jezior Pelczyckich

RE CZ

Kierownik artystyczny p. Adam Deneka, Burmistrz Recza p. Józef Romanowski, Prezes Fundacji „CHODAK” w Reczu p. Ryszard Dusza.

W dniach 24-28.06.2009r. w naszej Gminie gościliśmy najlepsze krajowe zespoły Muzyki Dawnej, „Aulos” i „Esperimento” z Białegostoku, „Hottus Musicus” z Mielca, „Rocal Fuza” ze Świeradowa Zdroju oraz „Ars Antiqua” z Bierzwnika i Drezdenka. W ramach koncertów towarzyszących festiwalowi w ośmiu miejscowościach leżących na szlaku cysterskim Recz, Krzęcin, Węgorzy-

no, Marianowo, Pełczyce, Drawno, Kalisz Pom., Choszczno –można było posłuchać muzyki dawnej wspaniale brzmiącej w przepięknych gotyckich kościołach tych miejscowości. Słuchaczami tych koncertów były również osoby niepełnosprawne z danych miejscowości dla, których koncerty były w większości przypadków pierwszą możliwością uczestniczenia w tej uczcie duchowej. W ramach festiwalu zorganizowane zostały także warsztaty artystyczne inspirowane muzyką dawną. Odbywały się one w dwóch Świetlicach Środowiskowych w

Pomieniu i Nętkowieleżących na terenie gminy Recz. Efektem tych warsztatów było uczestnictwo dzieci z Pomienia i Rybak we wspólnym występie z renomowanymi zespołami w trakcie Finałowego Koncertu Galowego. Dodatkową atrakcją był spontaniczny wieczorny Koncert Muzyki Dawnej pod murami Kościoła dla mieszkańców wsi Nętkowo, wzbogacony popisami Watahy Reckich Raubritterów.

Inną wspaniałą imprezą w ramach organizacyjnych tegoż festiwalu, była wycieczka dla osób niepełnosprawnych z gmin Recz i Krzęcin (

I Festiwal Muzyki Dawnej na szlaku cysterskim w Reczu

Wystawa Klasztory cysterskie na Pomorzu Przednim

ok. 40 osób) do jednostki wojskowej w Choszczynie. Dzięki uprzejmości Dowódcy Jednostki, osoby te wraz z opiekunami, mogły oglądać Izbę Pamięci oraz bardzo ciekawo-zgromadzony w jednym miejscu sprzęt wojskowy. Przez cały czas trwania festiwalu można było oglądać wystawę „Klasztory cysterskie na Pomorzu Przednim” usytuowaną w bocznej nawie kościoła parafialnego w Reczu.

Punktem kulminacyjnym tego dużego przedsięwzięcia był wspaniały Koncert Galowy w kościele parafialnym pw. Chrystusa Króla w Reczu, którego uczestnikami były wszystkie zespoły uczestniczące w festiwalu.

Tak wspaniała impreza kulturalna mogła odbyć się dzięki życzliwości i

wspieraniu przede wszystkim Władz Gminy, a także licznych sponsorów i rzeczy życzliwych nam ludzi.

Organizatorzy:

1. Fundacja „CHODAK” na Rzecz Osób Niepełnosprawnych po Wypadkach Losowych i Komunikacyjnych z Recza - prezes Ryszard Dusza

2. Zespół Muzyki Dawnej „ARS ANTIQUA” z Bierzwonika - kier. artyst. Adam Deneka

3. Burmistrz Recza – Józef Romanowski

Dnia 7.07.2009r. w Kościele Parafialnym w Reczu odbył się koncert oratoryjny Chóru Kameralnego z Munster (Niemcy)

pod dyrekcją Hermana Kreutza z towarzyszeniem Orkiestry Filharmonii Koszalińskiej. Mieszkańcy byli odbiorcami wspaniałej uczty duchowej, świadkami niepowtarzalnego koncertu, wysokiej klasy pokazów sztuki gry na instrumentach. Chciałoby się, aby ten błogostawiony, modlitewny, niebiański nastrój trwał nadal ... - tymi słowami rozpoczął swoje podziękowanie p. Józef Romanowski Burmistrz Recza.

Serdeczne podziękowanie składamy Kanonikowi Ks. Aleksandrowi Słodkowskiemu, Proboszczowi Parafii Recz, za udostępnienie kościoła.

Zapraszamy za rok !!!

I Festiwal Muzyki Dawnej na szlaku cysterskim w Reczu

Koncert Kameralnego Chóru z Münster

SIEROSZEWICE

KLASZTOR PRZED JUBILEUSZEM

(artykuł z *Gazety ostrowskiej*, październik 2007)

Ołobok staje się cysterską stolicą regionu. Pieczołowicie kultywuje się tam historię dawnego klasztoru, swego czasu jednego z najpotężniejszych w Polsce. Jego fascynujące dzieje są interesujące nie tylko historyków, ale i dla każdego regionalisty.

W tym roku przypada 800- lecie Ołoboku, a za trzy lata taki sam jubileusz związany będzie z fundacją tamtejszego klasztoru cysterek. Okazji

do przypomnienia dawnych czasów świetności z pewnością nie zabraknie. Jedną z nich była niedawna konferencja popularnonaukowa, podczas której w sposób interesujący i przystępny przedstawiono niezwykle ciekawą historię tego miejsca. Spotkanie zorganizowali Polskie Towarzystwo Historyczne, starostwo ostrowskie, gmina Sieroszewice oraz Ostrowskie Towarzystwo Genealogiczne. Zaproszono też specjalistów tematyki cysterskiej z UAM oraz Uniwersytetu Łódzkiego. Zgromadzenie sióstr cysterek w Ołoboku zostało ufundowane w 1211r. przez księcia kaliskiego

Łoża ksieni

Władysława Odonica. Był to najdłużej działający klasztor cysterek w Polsce. Cieszył się opinią najbogatszego w Rzeczpospolitej, a szkoła prowadzona przez zakonnicę dla córek szlacheckich znana była z bardzo wysokiego poziomu nauczania. Konferencja miała na celu przybliżenie cysterskich dziejów w Ołoboku. Wiele miejsc poświęcono działalności społecznej sióstr w czasach, gdy Kościół był jedną instytucją realizującą potrzeby społeczeństwa w dziedzinie pomocy charytatywnej i szkolnictwa. Interesujący był także wątek zakonnicy, które po oficjalnej kasecie zgromadzenia postanowił z determinacją

Kościół św. Jana Ewangelisty w Ołoboku

Chór śpiewaczy

Ołtarz główny kościoła sw. Jana Ewangelisty

pozostać w klasztorze do końca swoich dni. Spore zainteresowanie wywołał referat dotyczący sekretów klasztornej życia, które nie ograniczyło się tylko do modlitw, ciszy i kontemplacji. Wręcz przeciwnie, było także centrum życia kulturalnego ówczesnych elit.

- nie mogło zabraknąć w klasztorze męskich duchownych, chociaż do słuchania spowiedzi i odprawiania mszy. Raz w roku cysterki odwiedzał wizytator. Nie zawsze jednak siostry chciały słuchać swych przełożonych. Ksienie ołobockie zasłynęły, bowiem z silnej osobowości i przedsiębiorczości. To one sprawiły faktyczną władzę- powiedziała autorka kolejnego z referatów Aneta Franc. Początek końca klasztoru przyniosły rozbiory Polski. Najpierw cysterkom zabrano wszystkie majątki ziemskie, a potem zapro-

ponowano im ... przejście w stan świecki. Mniszki były tym oburzone, więc ostatecznie rząd pruski zgodził się na układ, że mogą do końca życia przebywać w murach klasztornych. Decyzja króla Fryderyka Wilhelma z 1837 roku przyniosła kres ich działalności. W 1864 roku zmarł ostatni cystersa ołobocka siostra Florianna Wewiórkowska. Koniec zgromadzenia stał się faktem. Kilkanaście lat później podjęto decyzję o rozebraniu zabudowań

klasztornych. Wszyscy uczestnicy konferencji byli zgodni co do faktu, iż ciekawa historia klasztornej Ołoboku jest warta dalszego poznania. Podkreślono potrzebę dalszych badań, organizowania kolejnych konferencji i wydawania nowych publikacji o cystersach. Klasztor ołobocki, mimo swej bogatej historii, nie doczekał się jeszcze monografii. Być może zbliżające się 800-lecie jego powstania będzie impulsem powstania takiego dzieła.

Kościół św. Jana Ewangelisty

STARE CZARNOWO

Na terenie obiektów cysterskich odbywają się liczne spotkania kulturalne.

Włóczykij w Kołbaczu

28 lutego mieliśmy przyjemność gości w Kołbaczu uczestników Festiwalu Miejsc i Podróży Włóczykij. Impreza ta co roku przyciąga z całej Polski miłośników nietypowych podróży, muzyki alternatywnej i ciekawego kina. Tym razem w Kołbaczu mieliśmy okazję zabrać wszystkich w niezwykłą podróż w czasie. Goście

Włóczykij fot. Marcin Kowalski

oprowadzani przez ks. Andrzeja Sowę zwiedzali cysterskie zabytki i wysłuchali cysterskich legend. Poznali też rytm zakon-

negu życia oglądając w Galerii Cysterskiej wystawę zdjęć Piotra Kubickiego „Doba z cystersami” we wnętrzach przez wieki pełniących funkcje spichlerza. Imprezę zamykała projekcja filmu „Gugara” w reżyserii Andrzeja Dyczaka, która odbyła się w Domu Konwersów. Film przedstawiał ginący świat

Ewenków, syberyjskich pasterzy, którzy pozbawieni reniferów, zmuszeni są do porzucenia swojego tradycyjnego trybu życia. Po projekcji odbyło się ciekawe spotkanie z reżyserem.

Festiwal Włóczykij gościł u nas dzięki Inicjatywie Kulturalnej SPICHLERZ SZTUKI, przy finansowym wsparciu Gminy Stare Czarnowo. Dzięki pomocy Gminy udało się sfinansować przyjazd uczestników, przygotować pamiątkową księgę gości, a finansową pomoc Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych umożliwiła druk fotografii na wystawę w materiale odpornym na wilgoć.

Relacja z imprezy pojawiła się w niedzielnym wydaniu telewizyjnej szczyńskiej Kroniki. Następnym „Włóczykij” już za rok

festiwal Włóczykij fot. Marcin Kowalski

W 2008 roku na placu przed Domem Opata odbyły się Dożynki Gminne.

Co roku Gmina Stare Czarnowo gości u siebie studentów Wyższej Szkoły Sztuki Użytkowej ze Szczecina, którzy uwiecznili przepiękne budowle Kołackie na papierze i płótnie. Plener malarski kończy się wystawą prac, wiele obrazów i szkiców znalazło nabywców. Następnym wernisaż planowany za rok.

We wnętrzu obiektów cysterskich często odbywają się spotkania, wystawy, koncerty. W październiku 2008 roku odbyła się wystawa i koncert „Cienie zapomnianych kultur”. Impreza cieszyła się wielkim zainteresowaniem. Na zakończenie odbył się koncert „Transkapeli”.

Pełni zachwytu naszymi budowlami cysterskimi są wszyscy odwiedzający Gminę Stare Czarnowo.

Gmina Stare Czarnowo – obiekty które pozostały

OBECNIE zabudowania pocysterskie pełnią funkcję kulturalno-rozrywkowo-liturgiczną.

Dom opata - obecnie mieści się w nim biblioteka. Zachowały się w nim wspaniałe detale architektoniczne, na uwagę zasługuje portal zachodni. Posiada on ciekawie profilowane

ościeża (z użyciem cegły glazurowanej) i zachowane fragmenty fresków.

Z pomieszczeń klasztornych pochodzą przechowywane w Muzeum Narodowym w Szczecinie detale architektoniczne wykonane z wapieniagłowiec, bazy i trzony kolumnienek. Głowice są dekorowane motywami figuralnymi (ostatnia ćw. XIII w.), wicia roślinną lub motywami geometrycznymi (1 poł. XIV w.)

KLASZTOR - z zabudowań klaustrom zachował się jedynie tzw. Dom konwersów (północna część zachodniego skrzydła)- z I poł XIII w. Odbudowany w latach siedemdziesiątych XX wieku przeznaczony został na cele kulturalne.

KOŚCIÓŁ POCYSTERSKI - obecnie pocysterski kościół pełni funkcję kościoła parafialnego pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Jest to kościół

cegłany (pierwszy obiekt na Pomorzu Zachodnim wzniesiony całkowicie z cegły), późnoromański i gotycki. Jednak z pierwotnego wyposażenia kościoła zachowało się do naszych czasów niewiele.

Aktualnie transept i prezbiterium od połowy XVI w wieku oddzielone są od reszty budowli zamienionej na spichlerz zbożowy. Ołtarz i ambona w obecnej świątyni są dziełem Hansa Schencka.

Zachodnia fasada kościoła jest wspaniałą, pod względem artystycznym i kompozycyjnym, ozdobą kościoła poklasztornego. Szczyt fasady zajmuje promienista rozeta osadzona w okrągłej blendzie.

Zachowały się również do naszych czasów dwa ceglane, gotyckie budynki gospodarcze klasztoru cystersów: ceglana stodoła (dziś służy jako pomieszczenie magazynowe) i owczarnia.

SULEJÓW

Jedynym miastem Powiatu Piotrkowskiego Ziemskiego jest - SULEJÓW – malowniczo usytuowane nad brzegami Pilicy ekologiczne centrum wypoczynkowe dla mieszkańców środkowej Polski. Miasto Sulejów wraz z 25 sołectwami tworzy jedną ze 177 gmin województwa łódzkiego.

To powstałe na ziemiach Opactwa Cystersów w latach 1279-92 miasteczko, należy do najstarszych osad nad Pilicą. Cystersi wybudowali tu klasztor i kościół w pobliżu rzeki, co w połączeniu z korzystnym położeniem na skrzyżowaniu dróg z Wielkopolską, Mazowszem i Małopolską oraz bogactwem zasobów na-

Portal wejściowy do kościoła Św. Tomasza na Podklasztorzu

Widok z lotu ptaka

turalnych (lasy, wapień) sprzyjało rozwojowi miasta i jego gospodarki. W 1818 roku nastąpiła kasacja zakonu cystersów. W 1870 roku Sulejów utracił prawa miejskie, odzyskał je ponownie w 1927 roku.

Początki XXw to rozwój przemysłu wapienniczego, a co za tym idzie ogólny rozkwit miasta i gminy. Lata 70-te to budowa sztucznego zbiornika wodnego - Zalewu Sulejowskiego. Zalew stał się atrakcją turystyczną regionu, zaczęły powstawać ośrodki wypoczynkowe. Sulejowska gmina zaprasza turystów, oferując 12 ośrodków wypoczynkowych, 2 pola biwakowe, 3 gospodarstwa agrotury-

styczne i hotel usytuowany

w XVI-wiecznym Opactwie Cysterskim.

Sulejów jest magnesem przyciągającym turystów do wypoczynku nad Pilicą Zalewem Sulejowskim, w otoczeniu lasów sosnowych, zielonych łąk i czystego powietrza. Z uwagi na powstały w 1994 roku Sulejowski Park Krajobrazowy nie ma możliwości rozwoju na obszarze gminy przemysłu ciężkiego - środowisko pozostaje więc czyste ekologicznie.

W roku 2004 została uruchomiona ścieżka rowerowa dookoła zalewu sulejowskiego. Główną atrakcją regionu stał się XIII-wieczny kościół p.w.

Opactwo w marcowe popołudnie

św. Tomasza w Sulejowie - Podklasztorzu wraz z murami Opactwa Cystersów w Sulejowie (XV-XVI w). Dzięki powrotowi Cystersów do Sulejowa w 1986 roku do swej świetności powrócił zabytkowy kościół romański i kapitułarz wsparty na jednej kolumnie. Kościół może się poszczycić odrestaurowanymi 22-głosowymi organami z 1644 roku, na których wybitni artyści urzekają muzyką słuchaczy cyklicznych koncertów. Znajduje się tu też muzeum, którego ekspozycje przedstawiają m.in. historię opactwa. W muzealnych zbiorach spoczywa jedna z największych tajemnic polskiej historii – czaszka ludzka sprzed tysiąca lat ze śladem udanego zabiegu chirurgicznego - trepanacji. Jak twierdzą fachowcy jest to niewątpliwie przykład pierwotnej neurochirurgii.

Legenda głosi również o lochach znajdujących się pod opactwem, prowadzących pod Pilicą aż do Piotrkowa.

Wiele tajemnic i ciekawostek historycznych kryje w sobie również Opactwo Norbertanów z barokowym kościołem p.w. św. Małgorzaty w Witowie i bramą wjazdową z XV w. Na szczególną uwagę zasługuje chrzcielnica z 1646 roku oraz Tryptyk św. Stanisława z I 585 roku.

Sulejów jest siedzibą władz administracji lokalnej miasta i gminy. Skupia się tu życie kulturalne, odbywa się szereg imprez m.in. Dni Sulejowa w czerwcu i Festyn Rodzinny w sierpniu; działa Miejski Ośrodek Kultury, Biblioteka Publiczna wraz z filiami,

Gminne Centrum Informacji, Kafejka Internetowa „IKONKA”. Na terenie gminy Sulejów funkcjonuje 7 szkół podstawowych, 2 gimnazja, 2 szkoły ponadgimnazjalne dla młodzieży i dorosłych, 3 przedszkola. Władze zapewniają przychylną dla inwestorów branż turystycznej i wypoczynkowej, produkcyjnej i usługowej, którzy przyczynią się do rozwoju gospodarczego gminy. Działalność gospodarczą prowadzi aktualnie około 1000 podmiotów. Zapraszamy przedsiębiorców do inwestowania na naszych terenach, a turystów do skorzystania z atrakcyjnych warunków do wypoczynku i obcowania z przyrodą, jakie stwarzają uformowane przez wieki piękne doliny rzeczne, duże kompleksy leśne i czyste powietrze.

Msze św. W Kościele Sw. Tomasza Becketa odbywają się następująco pn-sb 7.30 i 18.00 w Nd 9.00, 11.30, 18.00

Odrestaurowane 22głosowe organy w zabytkowym kościele

TRZEBNICA

Święta Jadwiga Śląska w trzebnickim Sanktuarium.

Trzebnicki kościół - który od 2007 r. posiada status Międzynarodowego Sanktuarium Świętej Jadwigi Śląskiej - został wraz z klasztorem ufundowany przez księcia Henryka I Brodatego i Jego Małżonkę, Jadwigę. Obrazy przedstawiające fundatorów znajdują się w przedświątyniu bazyliki

Księżna, mieszkając na dworze wrocławskim, często przebywała w Trzebnicy, gdzie osobiście angażowała się do pracy społeczno - charytatywnej. Po śmierci męża przeniosła się tu na stałe. Zamieszkała na terenie klasztoru. Jak podaje tradycja opactwa, Jadwiga wiele czasu poświęcała rozmowie z Bogiem. Niewiedząc, że pozostawała w kościele na całonocną modlitwę. Pewnego razu

Fundatorzy kościoła książę Henryk I Brodaty i jego Małżonka, św. Jadwiga

– według przekazu dwu obserwujących ją zakonnic – kiedy gorliwie modliła się przy ołtarzu Matki Bożej, Zbawiciel z wiszącego obok krzyża odjął od belki prawą rękę i błogosławiąc ją powiedział: „Twoja modlitwa została wysłuchana i otrzymasz to, o co prosisz”. W miejscu tego zdarzenia – w północnej nawie bocznej kościoła - znajduje się ołtarz z obrazem przedstawiającym opisaną scenę.

Naprzeciw umieszczona została tablica epitafijna św. Jadwigi, ufundowana przez księżną Krystynę Katarzynę Pawłowską w 1694 r. Do tego motywu nawiązuje także rzeźba figuralna usytuowana naprzeciw ołtarza przy sarkofagu Świętej.

Wspomniane wydarzenie ilustruje również jeden z obrazów ze scenami z życia św. Jadwigi umieszczonych w głównej nawie świątyni; Obrazy te pochodzą z pracowni Michała Willmanna, namalowane zostały w pierwszej połowie XVIII w. – na zamówienie księżny K.K. Pawłowskiej. Są one ilu-

stracjami do Legendy Większej o Świętej Jadwidze. Jest ich w sumie 20.

Przed prezbiterium, po lewej stronie, znajduje się ustawiona na wolutowych cokółkach barokowa figura Księżnej, z pierwszej połowy XVIII w. Twórcą posągu jest Franciszek Mangoldt.

Jadwiga zmarła w 1243 r. Jej śmierć przedstawia duży obraz namalowany przez Filipa Krystiana

Gotycka kaplica św. Jadwigi

Obraz w ołtarzu św. Jadwigi w nawie północnej

van Bentuma, wiszący na bocznej ścianie prezbiterium. Księżna pochowana została w kościele przyklasztornym – w kaplicy św. Piotra, którą po kanonizacji Jadwigi (w 1267 r.) rozebrano. W tym miejscu w latach 1268 – 1269 wzniesiono pierwszą w Polsce gotycką kaplicę ku czci Świętej. Było to dzieło wnuka Księżnej - Władysława (arcybiskupa

Obrazy ze scenami z życia św. Jadwigi

salzburkiego i księcia wrocławskiego) oraz Jej córki, Gertrudy (ówczesnej księżniczki trzebnickiego klasztoru). W głównym ołtarzu kaplicy umieszczony jest obraz św. Jadwigi, ufundowany w 1653 r. przez miejscową zakonnicę, Małgorzatę Benedyktę Rayską. Centrum kaplicy stanowi imponujący sarkofag Księżnej, pochodzący z lat 1679 – 1680. Jego zasadnicze elementy wykute zostały w czarnym marmurze dębickim, a detale w różowym pączółtówickim. Alabastrową figurę Świętej wykonał około 1750 r. Franciszek Mangoldt. Drewniane zwieńczenie baldachimu pochodzi z lubiąskiego

Barokowa figura św. Jadwigi

warsztatu Macieja Steina. W neorokokowym tabernakulum ołtarza przy sarkofagu, wykonanym w latach trzydziestych XX w., znajduje się relikwiarz z czaszką św. Jadwigi z 1553 r. – wykonany ze srebra i złota oraz zdobiony szlachetnymi kamieniami. Bazylika jest w posiadaniu jeszcze innych relikwiarzy Świętej.

Na czas budowy kaplicy św. Jadwigi relikwie Świętej przeniesiono do kaplicy św. Jana Chrzciciela. W miejscu, gdzie spoczywały, znajduje się obecnie tumba nagrobna z pierwszej połowy XVIII wieku - z wyrzeźbioną z wapienia, archaizowaną figurą Księżnej. Malowidła zdobiące ściany kaplicy przedstawiają sceny z Jej życia.

Wychodząc z Sanktuarium południową nawą boczną, zobaczyć można obraz przedstawiający uroczystość kanonizacji św. Jadwigi Śląskiej, a kierując się w stronę drzwi wyjściowych – kolejny duży obraz Świętej.

Warto zwiedzić międzynarodowe Sanktuarium św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy by poznać wszystkie skarby tego bezcennego, pocysterskiego kościoła.

P.S.

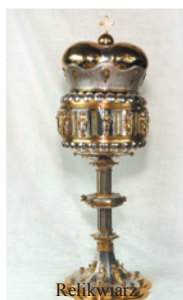
Z inicjatywy Burmistrza Gminy Trzebnica Marka Długozimy Rada Miejska podjęła uchwałę o ustanowieniu świętej Jadwigi Śląskiej paronką miasta Trzebnicy

Opracowano na podstawie publikacji:

„Trzebnica – miasto, klasztor – kościół – św. Jadwiga Śląska” Ks. Antoniego Kiełbasy SDS, kalendarza parafialnego

„Międzynarodowe Sanktuarium św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy” z 2009 r. - z tekstem ks. Antoniego Kiełbasy SDS oraz artykułu „Skarby trzebnickiej bazyliki” Zbigniewa Lubicz – Miszewskiego, opublikowanego w wydawnictwie „Brzask” (2006 r.)

Fotografie: Marcin Mazurkiewicz, Urząd Miejski w Trzebnicy

Relikwiarz z czaszką św. Jadwigi

Obraz św. Jadwigi w południowej nawie bocznej

WĄCHOCK

Organy

Gmina Wąchock gospodarzem V Ogólnopolskiego Forum Gmin Cysterskich

Tegoroczne, V już Ogólnopolskie Forum Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich odbywać się będzie w dniach 24-27 września b.r. Jego gospodarzem

Opactwo o. cystersów w Wąchocku

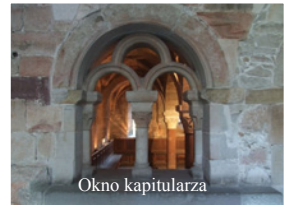
darzem i jednym z organizatorów będzie gmina Wąchock, słynąca zarówno z dowcipów jak i pięknego, XII-wiecznego opactwa cystersów.

Co roku uczestnikami zjazdów są zarówno przedstawiciele samorządów, zrzeszonych w Ogólnopolskim Stowarzyszeniu Gmin Cysterskich, członkowie Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego, prywatni właściciele obiektów cysterskich lub pocysterskich, a także reprezentanci Zakonu Cystersów.

Ideą, która przyświecała pomysłodawcom tego przedsięwzięcia było upowszechnienie wiedzy na temat dziedzictwa cystersów, ich ogromnego wkładu w rozwój architektury, przemysłu i rolnictwa na ziemiach polskich, a także

promocja szlaku cysterskiego w Polsce.

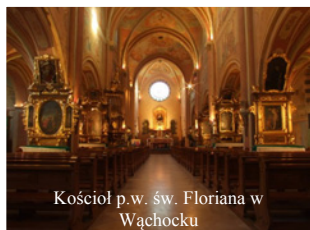
Takie same założenia przyjęto przystępując do konstruowania programu Forum 2009. Uwzględniono w nim panele dyskusyjne, a także spotkania z udziałem zaproszonych gości, w tym władz Województwa Świętokrzyskiego i Łódzkiego, które sprzyjać będą wymianie doświadczeń, poglądów i dyskusji. Zaplanowano wieczorny koncert Filharmonii Świętokrzyskiej im. Oskara Kolberga z Kielc

Okno kapitularka

w Opactwie Ojców Cystersów w Wąchocku, wyjazd do opactw w Koprzywnicy i Sulejowie, gdzie na uczestników czekać będzie wiele niespodzianek, a także podróż na św. Krzyż.

Goście, którzy zdecydują się na udział w V Forum odwiedzą również Jura

Kościół p.w. św. Floriana w Wąchocku

Park bałtowski, w którym odbędą spotkanie z przedstawicielami Stowarzyszenia „Delta”- twórcami tego słynnego już w całej Polsce przedsięwzięcia turystycznego. Nie zabraknie referatów poświęconych tematyce cysterskiej, które zgodzili się wygłosić prof. Ewa Łużyńska i p. Paweł Kołodziejski.

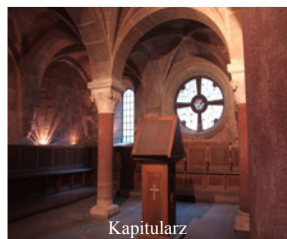
Wnętrze zabytkowego kapitułała w opactwie cysterskim

Patronat Honorowy nad V Ogólnopolskim Forum Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich zgodzili się objąć: Bogdan Zdrojewski Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ks. Arcybiskup Zygmunt Zimowski Ordynariusz Diecezji Radomskiej, O. dr Piotr Chojnacki OCist - Opat Prezes Polskiej Kongregacji Cystersów, Adam Jarubas Marszałek Województwa

Świętokrzyskiego, Włodzimierz Fisiak Marszałek Województwa Łódzkiego, Jolanta Chełmińska Wojewoda Łódzki, Bożentyna Pałka-Koruba Wojewoda Świętokrzyski, Andrzej Matyenia Starosta Powiatu Starachowickiego, Stanisław Cubała Starosta Powiatu Piotrkowskiego.

Organizatorami są: Fundacja „Obiekt Zabytkowy Opactwo Ojców Cystersów w Wąchocku”, Urząd Miasta i Gminy w Wąchocku, Urząd Miejski w Sulejowie, Rada Koordynacyjna Szlaku Cysterskiego w Polsce.

Współorganizatorzy to: Departament Promocji Edukacji Kultury Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, Departament Promocji i Współpracy Zagranicznej Urzędu Marszałkowskiego

Kapitułarz

Województwa Łódzkiego, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki, Powiat Piotrkowski, Powiat Starachowicki, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Gmin Cysterskich, Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Wąchocku.

Patronatu medialnego udzielił: Dziennik Echo Dnia, Polskie Radio Kielce, TVP Łódź. Opieką medialną wrześniowe przedsięwzięcie objęła TVP Kielce.

Katarzyna Pyzik
podinsp. ds. promocji
Gminy Wąchock

Opactwo o. cystersów

WĘGORZYNO

Dom Ojców Cystersów w Winnikach

Praca w ogrodzie

Cystersi powstałi w XI wieku we Francji w wyniku reformy Zakonu Benedyktynów. Opat św. Robert i najgorliwsi mnisi w klasztorze zapragnęli zerwać z naleciałościami świeckim i odejść, aby w ciszy nowego klasztoru służyć Panu Bogu realizując swoje powołanie. Istotą tej inicjatywy było powrót do wskazań św. Benedykta w Regule utrzymując się z pracy rąk własnych. Miejscem odpowiednim do tego jest dolina, gdzie

można znaleźć wodę i uprawną ziemię. Z biegiem czasu i pod wpływem warunków doszło do powstania odrębnego zakonu, który wywarł ogromny wpływ w kształtowaniu ducha i historii Europy. Św. Bernard wstępując do nowej fundacji w towarzystwie swoich krewnych i znajomych, co

w zabytkowej bibliotece we Włoszec

W kaplicy Kurii Generalnej

W ogrodzie Kury Generalnej

chodnie i w miejscowości Winniki organizują Dom rekolekcyjny, jako współczesną oazę odnowienia duchowego dla każdego spragnionego tych wartości. Jest tu trzech zakonników i kilka osób świeckich prowadzących życie wspólne skierowane na Pana Boga. Poprzez wspólną modlitwę i pracę nadal jest realizowana

ta benedyktyńska zasada: „Módl się i pracuj”. Kilka miejsc noclegowych zaprasza do zapoznania się z tą formą życia i przemyślenia jak samemu realizuje się Boże powołanie do miłości doskonałej, czyli do świętości.

Kontakt O. Rajmund Guzik, Winniki 10, 73-155 Węgorzyno, tel. 091/39 72 831, 0 512 322 412, rajmar7@wp.pl

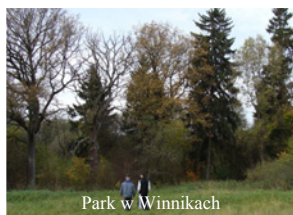
daje nowy impuls do rozkrzewienia się tej formy życia zakonnego. W XII wieku docierają do Polski i są promotorami szeroko rozumianej kultury duchowej i ekonomii społecznej. Ślady ogromnego oddziaływania znajdujemy w historii i innych dziedzinach życia.

Kasata zakonu i sekularyzacja jego dóbr sprawiła niepowetowaną stratę. Odrodzenie się zakonu w XX wieku napawa nadzieją na przyszłość.

W 2005 roku na skutek darowizny p. Bogusława Młodzieniaka, Cystersi powrócili na Pomorze Za-

ikona św. Roberta, Alberyka i Stefana
założycieli zakonu cystersów

Park w Winnikach

Kaplica w Winnikach